

# 1 Korindan

## Kerek Mimo Poolbed Korindan Yaa Wongke Keendoon

### *Kerek Kee Komo Dowad Wongkoon*

Pool wengamboroon kuu anam andiwendan Korin aom doriib kuu id ye dowaken yaambed arewa kamiib kowe, Efesus yaambed yi yaa wongkoon. Korin aom kuu nenem inamen yemooniib kowe, Gurik wengbed “korin kami” ye weng id angkara kuu “nenem kami” keroon. Poolbed anukbed yi yaa daande wongkoon kumbed kerebkarab keriwen kowe kerek kee wongkoon, ongme ambobandi dowad. Kwane, Korindan yenambed Pool yaa kaamobi yenayiib wongkiwen kowe, inande kerek kee wongkoon. Kwane, yi kombiriwen kuyaa aromne awandi dowad wongkoon. Wongkoon ye weeb kuu AD 55 areb.

### *Korok Weng*

1. Amun Kerundi Weng Ibduruk (1:1-3)
2. Korindan Yi Dowad Eso Andi Ye Weng (1:4-9)
3. Anam Andiwendan Yika Andokbe Yeka Yeka Keriwen Kuyaa Ambobandoon (1:10–4:21)
4. Anam Andiwendan Ambarakmi Yena Aom Kombiriwen Kuyaa Ambobandoon (sapta 5–6)
5. Awani Kerekmen Yaa Ambobandoon (sapta 7)
6. Neka Nedin Andi Ye Inamenban Yena Yaa Awandi Ye Inamen Awinime Ande Ambobandoon (8:1–11:1)

7. Nedbe God Yaningko Kankooni Kerekmen Yaa Ambobandoon (11:2–14:40)
8. Dukniwenbed Dembi Yaa Ambobandoon (sapta 15)
9. Yeenbon Weng (sapta 16)

<sup>1</sup> Pool, ne kuu God ye dowaken yaambbed Yesu Keresumbed baande kinoona ye apaso keraan yoom nub kuristen angkodmi Sostenes yoom.

<sup>2</sup> God yaa anam andiwendan Korin aom doriib, yiib kuu Yesu Keresumbed karadmo kerundoondan, yiib kuu ambarakmi yaa daboknaib yiibka kere dobirime ande baandoon. Yiib yaa kerek kee keenduwen. Yiib yoom kane kane kuna kuna yaa doriib kuu nub Yariman Yesu Keresu yaa baandi-maibdan yoom ye yaa dabokne doriib, ye kuu nub yoom nub Yariman.

<sup>3</sup> Kabamoon kondoon ye mimyob dowakeniib yewenubmo dobiriyiib kuu nuwambe God yoom Yariman Yesu Keresu yoom yaambbed yiib yaa bangkandime.

### *God Yaa Eso Andoon*

<sup>4</sup> Ne kuu aron korem yiib dowad ne God yaa eso andimain, amborom kuu ye kabamoon kondoon ye mimyob dowaken kuu Yesu Keresu aombbed yiib yaa kondoon kowe.

<sup>5</sup> Kedi, ye aombbed kiwaan korem yaambbed yiib weng Yesu ye dowad dakmi korem aomiib yiib God yaa kaadkeri korem aomiib kuu, inamen yemoon yiminmo keruwen,

<sup>6</sup> amborom kuu nubbed Keresu ye dowad yiib yaa dakme korokbenduwen kuu yiib dohiri aom kuu kangkon ibmo keroon kowe.

<sup>7</sup> Kwani kowe, yiib kuu nub Yariman Yesu Keresu nenmene dianmo korokbok ande nin-dorokiibbed meedme doriib kuu, yiib kuu God ye deme ambangki ye aromkono Kingkin Karad-mombbed munob bangkandimaan kuu maa nom-birindo korem yiminmo keriwen.

<sup>8</sup> Yembed aromkono kerundaneene kwane wene yimin wandi aron keraneen, nub Yariman Yesu Keresu ye aron ari keranuun kuu yiib yaa ambarakmiwen ande kadwondaanban ye dowad.

<sup>9</sup> Ye kuu weng awinimo ma korondiyiibban ye God, ye Mingki nub Yariman Yesu Keresu yoom ibmo dabokne dobirime yiib yaa ande baandoon ye God.

*Anam Andiwendan Aombed Andokbi Kuu Arewa*

<sup>10</sup> Angkodmia, nembed nub Yariman Yesu Keresu yaningko yaambbed nangkande yedmaan kuu, yiib korem kuu weng mimo kerime. Kwananiib kumbed yiiwaom kuu andokbiyiibban kerenib no dabokne meeni inamen ibmo keraniib.

<sup>11</sup> Nangkodmia, Kaloe yu ambiwoom yena ku doriib kumbed ne yaa yedmewiwen kuu, yiib kuyaom kuu wengberenabiib kii andiwen.

<sup>12</sup> Kowe ne meeni kuu kei, yiib kuyaa mimbed yedmimaan kuu, “Ne kuu Pool ye yoman wanaan.” andaane, maa kuu “Apolos ye yoman wanaan.” andaane, maa kuu “Pita ye yoman wanaan.” andaane, angkon maa kuu “Keresu ye yoman wanaan.” andaane ande kamiib kii.

<sup>13</sup> Keresu kuu andokboonkob dee? Poolbed yiib dowad at ming arimbed bobnoonkob dee?

Yiib kuu Pool yaningko yaambéd baptais kerundoonkob dee?

<sup>14</sup> Eso andaán, nembéd yiib yaa kwane ma baptais kerundindo kowe, kumban Kurispus yoom Gaiyus yoom kumbédmo.

<sup>15</sup> Kowe, karub maa kanembéd ne kuu eb aningko yaambéd baptais keruwewen andaánban, ne yaa.

<sup>16</sup> Ee anam, nembéd angkon Stefanas yambiwoom doriibdan kwangkon baptais kerundaan, kwanaanbéd ari kuu kane yaa ma baptais kerunaan kuu nonondandaan.

<sup>17</sup> Keresumbéd ne nenkowoone manaan kuu baptais kamendi yemanban, weng amun daandi dowad nenkwoon. Weng amun daandaan kuu karub ye meeni kangdom ye weng yaambédban. Karub yi meeni kangdom yaromkono yaambéd dakmaan karen, Keresu ye at ming ari bobnoon kumbéd ye aromkono kuu dowan keroon karen.

*Keresu Kuu God Ye Meeni Kangdomiib Yaromkonoyiib*

<sup>18</sup> At ming arimbed bobnoonman ye weng kuu, kane kane duknandamiibdan yaambéd kuu idiibban areb, kumban nub bobni yaa burudande binde weneendan yaambéd kuu kuye weng kuu God yaromkono.

<sup>19</sup> Amborom kuu Godbéd kekane ande wongkoon,

“Nembéd meeni kangdomdan yi meeni kangdom kuu monmaraniin, kwane kaadkeri arimbed kandiwendan yi kaadkeri inamen kuu ben angka kiraraniina yiminban keraniib.” andoon.

<sup>20</sup> God ye arinambo arimbed meeni kangdomman o kaadkeri arimbed kandoonman o weng yariman kuu kuna? Dowan kii. God kuu okad yiridan yi meeni kangdom kan yiri kowoone yi meeni kuu warudki areb keroon dee? Anamaa.

<sup>21</sup> Kedi, God ye meeni kangdom aom kuu okad yiridan kuu yi meeni kangdom yaambéd ye yaa yikaadkerunindo. Kowe, weng amun daandoone anam andiwendan kuu bobni yaa burudande bindi ye weng kuu okad yiridanbed weng inameniibban ande meeniwen kumbed Godbed kuboón.

<sup>22</sup> Yuudan kuu dud kami yeka mamaa nub yaa korokbendime ande erekne kaamonaiwe, Gurikdan kuu meeni kangdom ande kereknimaib.

<sup>23</sup> Kumban nub kuu Yuudan o Gurikdan yi dowaken yaambédban God ye dowaken yaambéd Keresu at ming arimbed ayiwe bobnoon ye weng daandimaub. Kuye weng kuu Yuudanbed kuu yiminban andimaiwe yi dowad komborok andi yeman areb keroon. Kwane, kuye weng kuu Gurikdanbed kuu weng inameniibban andimaib.

<sup>24</sup> Kumban Yuudan o Gurikdan kane kane Godbed baandoondan yi dowad kuu, Keresu kuu God yaromkono, kwane ye kuu God ye meeni kangdom.

<sup>25</sup> Amborom kuu God ye meeni kuu yenambéd inameniibban andimaib kuu nimakarub yi meeni kangdom yaa kuu burudande arimbed keroon. Kwane, God ye aromkono kuu yenambéd aromkonoyiibban dowan andimaib kuu nimakarub yi aromkono yaa kuu burudande arimbed keroon.

<sup>26</sup> Angkodmia, yiib komarewa doriibkob baan-

doon kuyaa kuu meenime. Karub ye dobiri kerekemen yaambéd kuu yíib kuu meeni kangdomiib keriwendan kuu yemoonban, kwane yíib kuu korok darewoob keriwendan kuu yemoonban, kwane yíib kuu king ye karubkim keriwendan kuu yemoonban.

<sup>27</sup> Kumban Godbed okad kiri ye inameniibban ye barang kingkoone anam andiwen kuu okad kirimo ye meeni kangdomdan yaa karak kondi dowad. Kwane, Godbed okad kiri ye aromkonoyiibban ye nimakarub kingkoone anam andiwen kuu okad kirimo ye aromkonodan yaa karak kondi dowad.

<sup>28</sup> Yembed okad kiri aningkoyiibbandan yoom akmendandiwendan yoom karubban andiwendan yoom kuu kingkoone anam andiwen kuu okad kirimo ari keriwendan benkubuni dowad.

<sup>29</sup> Godbed kwanon kuu karub kanembed God ye arinambo ari kuu ma yimin ande kerengkan kamaanban.

<sup>30</sup> Kedi, yíib kuu Yesu Keresu ye karuwa nimaya yi ambokab kuu God kii. Yesu kuu nub dowad God ye meeni kangdom keroon, nub yorokmo kerundi ye karub, nub karadmo kerundi ye karub, nub biddi ye karub kui.

<sup>31</sup> Kwanekob, “Kanembed kerengkan weng dakmandameen keroka kuu Yariman yaambéd kerengkan kamok.” ande wongkoon kuu kwamune ande meenem.

## 2

*Anam Andi Kuu God Yaromkono Yaambéd Angkumoon*

<sup>1</sup> Angkodmia, ne kuu yiib yaa mene God ye weng yedme korokbi dowad dakmaan kuu, weng idiib o meeni kangdom arimbediib daandindo.

<sup>2</sup> Amborom kuu ne yiib yaa dobaraan kuu inamen yena kankubunaan, Yesu Keresu ye wengiib ye kuu at ming arimbed aye kiniwen ye wengiib dakmi dowadmo awinaan kowe.

<sup>3</sup> Kwane, ne kuu aromkonoyiibban kere uniyiib kiringmiyiibbed yiib yaa manaan.

<sup>4</sup> Ne wengiib God ye weng wengambere awinime ande daandaan ye wengiib kuu, karub yi meeni kangdom ye wengbedban o wadi wengbedban. Kuu Kingkin Karadmo yaromkonombed yiib yaa kedmengkandoona dakmaan.

<sup>5</sup> Kowe, yiib anam andi kuu karub ye meeni kangdom yaambbed angkumonindo, God yaromkono yaambbed angkumoon.

### *Kingkin Karadmo Yaambbed Meeni Kangdom*

<sup>6</sup> Kumban, nub kuu kingkin yaambbed kainiwendan yaa meeni kangdom weng daandimaub. Kumban kuye weng kuu okad kiri kibik ye meeni kangdom ye wengban o kibik okad kiri korok kere ooniwendan yi wengban. Kuye korok korok kuu dowan keraniib.

<sup>7</sup> Nubbed dakmuub kuu God ye meeni kangdom biknoon kuu kan dianmo korokbi yeman. Aron kerindo yaron yiri kuu Godbed nub kuu nambiri kandi dowad meeni ongmoon kee kinekore kan biknoon kuu mene kibikei.

<sup>8</sup> Kuye weng kuu okad kiri korok kere ooni ye karub kanembed ma id kandindo, amborom kuu id kandiwen karen Yariman nambiriyiib kuu at ming ari aye kinindo karen.

<sup>9</sup> Kuned kuu God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon,

“God yaa mimyob dowaken keeniwendan yi dowad yembed nekwandoon ye inamen kuu,  
kane kanembed indobbed ma wedmindo,  
kerendembed ma wengambirindo,  
yika yi inamenbed ma meenindo kui.” andoon.

<sup>10</sup> Kumban kuye inamen Godbed nekwandoon kuu yembed ye Kingkin yaambbed nub yaa korokbendoon, amborom kuu Kingkinbed inamen korem andangkimaan, God ye inamen niindem yiri kangkon.

<sup>11</sup> Kedi, karub maa ye inamen aom kuu karub maa kanembed yekaadkerunaanban, karub ye kingkin ye yaa doreen kumbedmo. Kuyareb kuu, karub kanembed God ye inamen yaa kaadkerunaanban, God ye Kingkinmo.

<sup>12</sup> Nub kuu okad yiri ye kingkin kandindo, God yaambbed monoon ye Kingkin kanduwen, Godbed nub yaa komo komo munobmo bangkandoon kuu nubkaadkeri dowad.

<sup>13</sup> Kwanikob, kuye weng kuu dakmuub kii, karub yi meeni kangdom yaambbed meneboon ye wengban, Kingkin Karadmombbed kedmengkandoon ye weng, kingkin ye kerekmen wengbed kingkin ye kerekmen anam anamiib kuu kwane ambemonduub.

<sup>14</sup> Kumban okad yirimo ye karub kuu God ye Kingkin yaambbed inamen menebeen kuu anam andaanban, amborom kuu kuye inamen kuu kingkin kerekmen yaambbed kaadkeri yeman



kowe, kuyaa kuu kaadkerindeban kerene kuu inameniibban andaneen.

<sup>15</sup> Kumban God ye Kingkiniib ye karubbed inamen korem kuu wengyundandaneen, kumban kuye karub kuu karub maambéd ongme wengyundane kaadkeraanban.

<sup>16</sup> God Ye Weng aombed kekamune yedme wongkoon,

“Yariman ye inamen yaa kuu kanembed yekaadkeraneenkob

Yariman yaa kedmengkananeen?” andoon.

Kumban nub kuu Keresu ye meeni inameniib kanduwen.

### 3

*Karub Maa Maa Yi Yoman Wanaib Yesu Ye Yomanmo Winime*

<sup>1</sup> Angkodmia, ne kuu Kingkin Karadmo kereken yaambéd kainiwendan yaa areb yiib yaa daandindeban, okad yiridan areb daandimain, yiib kuu Keresu yaambéd no dana mana areb keriwendan kumbed kwane daandimain.

<sup>2</sup> Yiib kuu animan kamkonomban muk ambodbed kondemoon areb kedmengkandaan, amborom kuu yiib kuu kuye kedmengkandi kamkono dowad ma nekwindo kowe. Anamaa, kibik kangkon yiib kuu mokaid ma nekwindo.

<sup>3</sup> Kedi, yiib kuu okad kiridanmo. Kwane, yiib yaa kuu wungkanoon wungkanoniib wengbiriyiib kwane angkeen kowe, anam kuu yiib kuu okad kiridanmoyoo? Yiib kuu karub ye inamen yaamo awine doriwoo? Anamaa.

<sup>4</sup> Kwane, karub maa kuu “Pool ye yoman wanaan.” andaane, maa kuu “Apolos ye yoman

wanaan.” andaane kamimaib. Yiib kuu okad yiri ye inamenmo awini ye karuwa nimayakowoo?

<sup>5</sup> Komarewa kii! Apolos kuu kanekob? Angkon Pool kuu kane? Nub kuu deme karubmo, nub yaambéd yiib kuu Yesu ye weng wengambere anam andiwen kumbedmo. Nub ayoob kuu Yarimanbed mimim kuu deme yeka yeka bangkandoon kumbed awinuwen kui.

<sup>6</sup> Nembed yob kuu kibingkaane Apolos kuu yob yaa ok bunaboon, kumban Godbed ongmoone demboon.

<sup>7</sup> Kowe, ibmo kane kibingkoon o ok bunaboon kuu aningkomanban, yob ongmiimaane dembi-maan ye God, yembedmo aningkoyiib.

<sup>8</sup> Kwane, kibingkimaan ye karub yoom ok bunabimaan ye karub yoom kuu ibmo, Godbed yi mimim yi deme komarewa ambangkiwen kuu kwamunemo kakman bangkandaneen.

<sup>9</sup> Kowe, nub kuu God ye demedanmo, yiib kuu Godbed kibingkoon ye mongkobon kere Godbed yenboon ye ambib.

### *God Ye Deme Ongme Awinime*

<sup>10</sup> Kabamoon kondoon ye deme ye aromkono Godbed ne yaa kawoon ye kerekmen yaambéd, ne kuu ambib arumi yekaad ye karub areb ambib dodkono manemoon areb yiib yaa ibduruk kedmengkandaan. Kwanaane, karub maambéd kwari yenbeen. Kumban yeka yeka komarewa yenbenabiib kuu kaadkeriyiibbed.

<sup>11</sup> Karub maa kanembed dodkono manoon yiri kuu mamaa kanmene manaanban, manoon kuu Yesu Keresu kui.

<sup>12</sup> Karub kanembed dodkono karimbed bot goldbed o bot silvaambéd o od darewoob ye botbed o atbed o kereekbed o aroob konokabbed yebaneen kuu,

<sup>13</sup> ye deme kuu dianmo korokbaneen, amborom kuu Keresu yaron arimbed ye deme kuu kanmene nambiri ari korokbaneen kowe. Kwane, amotbed nimakarub mimim yi deme amun komarewa kuu nengke komboon darobe korokbaneen.

<sup>14</sup> Kowe, karubbed komarewa yenboon kuu amotbed denanuune kwane dobaranuunbed kuu ye kakman kandaneen.

<sup>15</sup> Kumban ye deme kuu dene kubunanuunbed kuu kakman kandaanban, ne yaa angkeen ande meenoon kuu dowan keraneen kumban, Godbed karubmo bindaneen. Kuye karub kuu yiribmaniib ambiwoom doreen kumbed ambib denaune amot yumbu aombéd dingkirud kombiri angkanemoon areb keraneen.

<sup>16</sup> Yiib yiibkaadbankowoo, yiib korem kuu God ye kurikuri boyambib darewoob kowe, God ye Kingkin kuu kuyaom doreen kii!

<sup>17</sup> Karub kanembed God ye kurikuri boyambib darewoob monmaraneen kuu, Godbed monmarunaneen, amborom kuu God ye kurikuri boyambib darewoob kuu karadmo kowe. Kwane, kuye kurikuri boyambib darewoob kuu yiib kui.

<sup>18</sup> Yiibkareb yiibmeren biranaib. Yiib kuyaa kanembed ye kuu okad kiri ye dohiri kerekmen yaambéd ye kuu meeni kangdom ye karub ande meenoka, wabkaddanbed ye yaa inameniibbanman andi dowad God ye inameniib kerok. Kwaneen kumbed God ye kedmengkandi kaadkerene God ye meeni kangdomman keraneen.

<sup>19</sup> Kedi, God ye indob arimbed okad kiri ye meeni kangdom kuu inameniibban yeman. God ye dowad ye weng aombed kwane dakme wongkoon, “Yembed okad kiri ye meeni kangdomdan yi inamen bangbang yaa kuu komboon kaamobe wedmendimaan.” andoon.

<sup>20</sup> Kwane angkon God Ye Weng aombed dakme wongkoon kuu, “Yariman yekaadkeroon okad kiri ye meeni kangdomdan yi meeni kuu idiibban.” andoon.

<sup>21-22</sup> Kedi, kumkam korem kuu yiiyman, Pool o Apolos o Pita o okad yimin yimin yiri o wadkeri o bobni o kibik o amaan, kumkam korem kee yiiyman. Kwani kowe, karub dowad kerengkan kamaib.

<sup>23</sup> Kwane, yiiib kuu Keresu yeman keriiwe Keresu kuu God yeman keroon.

## 4

### *Yesu Keresu Ye Demedan*

<sup>1</sup> Kwane, nimakarubbed nub yaa kwamune meene wedmime, nub kuu Keresu ye demedan kere God ye weng biknoon yaa oone dakmidan andime.

<sup>2</sup> Kwane ari kuu, Godbed komo komo deme bangkandoon kuyaa awiniwendan kuu ma korondiyiiibban kangdommo awine dobirime anded.

<sup>3</sup> Yiiibbed o okad kiri ye kangdod aombed wengyundi dowad andangkawaniib kuu ne meeni embeng mana keraan. Anamaa, nekareb nemeren kuu wengyundi dowad andangkimokban.

<sup>4</sup> Ne inamen awini ye kiwaan kuu yorokmo, ma aadikmiyiibban, kumban kwamune keraan kuu God ye indob arimbed ambarakmiyiibban keru yemanban. Anam kuu wengyundawi ye karub kuu Yariman Yesu kii.

<sup>5</sup> Kwani kowe, aron kinoon arimban kumbed wengyundaib, korondibko Yariman monoka. Yembed kumun aom komo bikdereboon kuu nambiri yaa benmenene, nimakarub yi inamen ye id yi niindem aom kuu be dian keraneen. Kuyaron ari keranuun kuu nimakarub mimim komo komo kamiwen kumbed Godbed yi aningko benkoobaneen.

<sup>6</sup> Angkodmia, ne yoom Apolos yoom yaa dakmaan kuu kumun kinenid dakme yiib yaa korokbendaan kumbed yiib kuu “Komo wongkoon kuu burudande ari ye meeniyiib keraib.” kuye weng id kuu nubbed komo kamuwen yaambéd kandime anduwed. Kwane kandaniib kuu yiib kuu karub mimo yaamo yimin ande kerengkan kamekorib maa kuu yiminban andaibban.

<sup>7</sup> Kedi, yiib kuu kanembed ongendoonkob nimakarub yena arebban yeka maaaa keruwen? Yiib yaa komo barang angkeen kuu Godbed yiib yaa bangkandindo kumbed? Yiib kumkam korem kuu Godbed bangkandoone biwen kowe, komande yiib kuu nubkareb buwen ande kerengkan kamiib?

<sup>8</sup> Yiib korem kuu yiminmo keruwenkowoo? Yiib korem kuu yiribman yewudmo keruwenkowoo? Nub yaa domondenib yiib korem yiibkareb kuu king keruwenkowoo? Nembed meanaan kuu yiibkareb kuu anam king keruwen, amborom kuu

yiib kwaniwen karen nub kangkon yiib yoom ibmo king keruwen karen.

<sup>9</sup> Nembed meenaan kuu apasodan nub kuu ana nangme dorindodan kuu ana nangme doriwendanbed be nong yendare be wene damangkandi dowad kambong kambong kidangkambed dewanaiwe aningkoyiibbandan yirimo ye yumbon kondemoon areb keruwen. Kwane, nub kuu ambarakmidan kuu kakerebiri ari nongkobiwe Romdan yi iningkuk kamiwed wedmi yeman arud dingkanbed o karubbed yeene nongkobe-moon areb keruwen. Kwane, nub kuu ongmenaboon ye kumkam korem yi kerebiri arimbed karak konde wedmi yeman keruwen, engyusiib nimakaruwiib yi kerebiri arimbed kui.

<sup>10</sup> Nub yaa kuu Keresu ye dowad yenambed yiib kuu inameniibbandan andimaib, kumban Korindan, yiib kuu Keresu yaa meeni kangdom keriwenkowoo? Nub kuu yena yi indob arimbed wuud keruwen kumban yiib kuu aromkonomo doriibkowoo? Nub kuu yena yi indob arimbed aningkoyiibbandan keruwen kumban yiib kuu aningkoyiibdan keriwenkowoo?

<sup>11</sup> Anukbed mene kibirebya kee nub kuu mungiyiib ok moomiib bobnenub, ebkad korobmo deebuuwe, yenambed yenbandiwe durud yewed kandenub, dobiri ye yumboniibban keruwen.

<sup>12</sup> Nubka nub dingkimbed deme yobdood awinimaub. Kwane, nub yaa butun kamendimaib kuu, ikakman amun kerundimaub. Kwane, nub kuu durud konde yenbandimaib kuu, kwane ma korondiyiibban kangdommo dobirimaub.

<sup>13</sup> Kwane, nub yaa wengamborokbanabimaib kuu amunmo inandimaub. Anukbed mene kibi-kee okad yiri kee ambod arewa areb kerawewe nongdomatom ande wunekarundimaib.

<sup>14</sup> Nembed yiib yaa ke wongkaan kei, yiib karak kondi yemanban, ne dana anam yaa mimyob dowaken keendaan areb kumbed yiib yaa kaadkeri weng ongkande daandandid.

<sup>15</sup> Kedi, yiib kuu Keresu yaambéd oonidan 10,000iib areb keruwen kuned, yiib ambeya kuu yemoonban, amborom kuu Yesu Keresu aombéd ye weng amun yaambéd ne kuu yiib ambe anam areb keraan kowe.

<sup>16</sup> Kwani kowe, nembed yiib yaa nangkande yedmaan kuu, ne koob kandime.

<sup>17</sup> Keye dowad kumbed ne mimyob keenaan ye dana Timoti, Yariman Yesu yaambéd ma korondiyiibban anam ande kangdommo dobiri ye karub kui, ye kuu yiib yaa kibireb nenkowaniine mananeen kii. Yembed Yesu Keresu yaambéd ne dobiri kerekmen kuu yiib yaa monkone daandaneen. Kuye dobiri kerekmen kuu anam andiwendan kunaya kunaya doriib korem yaa kedmengkandimain kuu ibmo.

<sup>18</sup> Kumban yiib yena kuu Pool kuu nub yaa manaanban andekorib nubka nubbedmo yimin ande kerengkan kamiib kii.

<sup>19</sup> Kumban Yariman Yesu ye dowaken keraneenbed kuu aron doboobban arimbed yiib yaa mananiin. Kwane, nekareb kerengkan kamiibdan komarewa dakmiib kuu wengamberende andangkekori, kwane ari kuu komo yaromkono yaambéd kwamiib kuu wedme

komboon darobaniin kii.

<sup>20</sup> Amborom kuu God ye oonimbon aom kuu wengmo dakmi yemanban, aromkono kande kwami yeman.

<sup>21</sup> Yiib dowaken kuu kuna? Ne yiib yaa mananiin kuu, at debokbed dee o mimyob dowaken keende ingmiyiibban nangkemmo kami ye inamniib dee?

## 5

### *Anam Andoonman Nenem Kamimaan Kuu Dankorarime*

<sup>1</sup> Anam kuu yenambed daawiiwe wengambaran kuu, yiib kuyaom kuu nenem kami ye inamen angkeen, kumban nenem kami ye inamen yeka mamaa, anam andindodan kuu ma kwamimokban ye inamen arewa kei, karub maa kuu ye awodki ye wonong animari yoom doriib.

<sup>2</sup> Kwane, kuyaa kuu yiibbed kerengkan keriwen kii! Yiib kuu mimyob darewoob kowekorib yiib kumaombed ke kamoonman kee kan angka koraraiibbankowoo?

<sup>3</sup> Ne kuu wuruk kuu yiib yoom dorokban kumban, kingkin yaambed kuu yiib yoom doruub. Kwane, ne kuu kuyaambed doberemoon areb kereni ke kamoonman keyaa wengyundaan.

<sup>4</sup> Kwane, nub Yariman Yesu Keresu yaambed mimyamo nedbibko ne kangkon kingkin yaambed yiib yoom kerako nub Yariman Yesu yaromkono monoka,

<sup>5</sup> karub kee kande Seten yaa konime. Kwanibko ye id ye dowaken kuu monmaroko durud yewed kandene amonomboko Yariman yaron arimbed



ye kingkin kuu Godbed bobni yaa burudande nendok.

<sup>6</sup> Yiib kerengkan kuu amunban. Yiis embengbed flawa dungkun aom kowaiwe flawa kumundinmo yaa wenebe derendarimaan kuu ambarakmi ye kuru kowe yiibkaadbankowoo?

<sup>7</sup> Yiib kuu yiis kurin kuu kankoraribko yiib kuu flawa kumundin yiisiibban areb ongmendok. Anamaa, yiib kuu kwamune arebmo, amborom kuu nub Sibi Mana, Burudandoon orokbon yeman, Keresu kuu aye kowiwen kumbed nub niindem aom aroon kowe.

<sup>8</sup> Kwani kowe, nub orokbon kuu yiis kuriniibban flawa anammombed awinem. Kuye yiis kurin kuu arud wande yemyeb yenbandi ye inamniib inamen miin arewayiib yeman, kumban flawa anammo kuu ma aadikmiyiibban ye inamen yorokmoyiib anam anamiib yeman.

<sup>9</sup> Nembed yiib yaa ne kerek wongke keendaan kuu karub nenem kamidan yaa daboknendaib.

<sup>10</sup> Kumban kwanandaan ye id kuu okad kirdan kanembed nenem kamimaib o yiribman be amuknimaib o birande yiribman bimaib o dudi god yaa bumangkimaib kuyaa kuu domonendime andi ye idban. Keye anam andindo kere ambarakmidan okad korem yaa diiriwen kowe, yi yaa domonendaniib kuu yiib kuu no okad kiri ye kerekmen yaa domonendaniib kumbed kii.

<sup>11</sup> Kumban yiib yaa ke wongkaan kei, karub kanembed yekareb ne kuu kuristen andaneen kumban aadikme nenem kamimaan o yiribman be amuknimaan o dudi god yaa bumangkimaan o wengamborokbanabimaan o ok arewa animaan o

birande yiribman bimaan kuyaa kuu daboknaib. Kuye karub yoom kuu ma ibmo dibere anaib.

<sup>12</sup> Kwane, anam andindo bunangkadan yaa wengyundandi kuu ne demekob kwane wengyundandaniin dee? Dowan. Yiib kuu kane kane anam andiwendanbed ambarakmibka wengyundandime.

<sup>13</sup> Anam andindo bunangkadan kuu Godbed wengyundandaneen. Kumban yiib kuu “Yiib kumaom kanembed ambarakmenabe doboroka dankorarime.”

## 6

### *Anam Andiwendan Yiibkanmo Yaa Okad Yiridan Yi Kangdod Kerundaib*

<sup>1</sup> Yiib kuyaa karub kanembed maa yaa wengberene kangdod nenwanandameen kuu, God ye karadmodan yi arinambo arimbed nenwene wengyundi ye inamen yaa kuu koronde God yaa wunekariwendan yi arinambo arimbed nenwene wengyundaneen kuu inamen amun dee?

<sup>2</sup> God ye karadmodanbed okad kiridan wengyundandaniib kuu yiibkaadbankowoo? Yiibbed okad kiridan wengyundandaniib kowe, kangdod weng embeng embeng kuyaa wengyundi ye aromkono kuu yiib yaa angkeen kuda.

<sup>3</sup> Nubbed engyusiib okad kiri ye awadiib kuu wengyundandanuub kuu yiibkaadbankowoo? Kwananuub kowe, okad kiri doruub yaron aombed wengbiri o komo komo kangdod kerundi yeman kuyaa yiminmo wengyundandanuub kuda.

<sup>4</sup> Kwani kowe, yiib kuyaa maambed maa yaa okad kiri dohiri dowad wengberene kangdod nenwanandamoka, yiibbed anam andoonman maa nendibko wengyundi korok kerok. Anam andoonman aningkoyiibban kangkon yimin kuda.

<sup>5</sup> Ku yedmaan kuu yiib karak kondi yeman. Yiib kuyaom kuu karub maa kanembed meeni kangdomiib kere anam andiwendan aom ma wengyundandindeban kuu anam kerandameenoo?

<sup>6</sup> Kumban, anam kuu anam andiwendan yenambed yena kuu kangdod benwinimaib, anamaa, anam andindodan yi arinambo ari wengyundandimaib.

<sup>7</sup> Yiibkareb kuyaom neman nen kangdod wonoon neman nen kangdod wonoon kamimaib kuye id angkara kuu, Setenbed yiib korem nangme burudande dorende dowan keroon kii. Kwanimaimb ye inamen arewa yaa kuu korondibko yenambed yiib yaa kwane ambarakmime. Korondibko yenambed yiib yaa kwane birande yid bime.

<sup>8</sup> Kuned yiibkareb dudenib ambarakmendi-maib, yiib kuristen angkodmia kuyaa kii.

<sup>9</sup> Arewa kamenabidan kuu God ye oonimbon aom yiyiib yumbon kandaibban kuu yiibkaad-bankowoo? Yenambed yiib yaa birandaib ande nekwe meenime, keye weng keyaa. Nenem kamidan o dudi god bumangkidan o karub yikanmo awanoon awanoon kamidan

<sup>10</sup> o yid bidan o yiribman yemoon be amuknidan o ok arewa anidan o wengamborokbanabidan o birande yiribman

bidan kuu God ye oonimbon aom kuu yiyiib yumbon kandaibban.

<sup>11</sup> Kwane areb kuu anak kuu yiib yena kuu kwamunedan. Kumban yiib kuu ogoon. Yiib kuu karadmo kerundoon. Yiib kuu Yariman Yesu Keresu yaningko yaambéd nub God ye Kingkinbed yorokmo kerundoon.

*Yiib Idbed Amunmo Kamimaib Kuyaambéd God Yaningko Kankoonime*

<sup>12</sup> Ne yaambéd kuu inamen korem kuu amowiibban kumban, inamen koremban yenamó kuu dohiri amuniib kondi yeman. Ne yaambéd kuu inamen korem kuu amowiibban kumban, korondaine inamen maambéd ne yaa korok keruwaanban.

<sup>13</sup> Animan kuu kabeyob yeman, angkon kabeyob kuu animan yeman. Kumban Godbed yi ayooob kuu monmaraneen. Nub id kuu nenem kami yemanban, Yariman Yesu ye deme awini yeman, angkon Yariman Yesu kuu nub id yaa awande ooni yeman.

<sup>14</sup> Godbed Yariman Yesu kuu bobnoon yirimbed nenkoonoon. Kowe, nub id kangkon yembed yaromkonombéd benkoobaneen kii.

<sup>15</sup> Yiib id kuu Keresu yeka ye yaa daboknoon kuu yiibkaadbankowoo? Kwani kowe, Keresu yaa daboknoondan kuu biande kiwaan ari wonong yaa ben daboknaniin dee? Yii, yiminban kii!

<sup>16</sup> Kanembed ye kuu kiwaan ari wonong yoom dobaraneen kuu yu yoom id mimo keraniib kuu yiibkaadbankowoo? Kedi, God Ye Weng aombéd kekamune wongkoon, “Yi ayooob kuu id mimo keraniib.” andoon.

17 Kumban kanembed yekareb Yariman Yesu yaambéd daboknaneen kumbed kingkin yaambéd mimo keraniib.

18 Nenem kami yaa daboknaib, kirokmonime. Karub kanembed ambarakmi yena kamimaan kuu ye id bunangkamo, kumban karub kanembed ye kuu nenem ye ambarakmi yaambéd ambarakmoon kuu yekareb ye id yaa ambarakmimaan.

19 Yiib kuu Kingkin Karadmo kuu God yaambéd kandiiwe yiib niindem aom doroone yiib id kuu ye karadmo dobirimbon keroon kuu yiibkaadbankowoo? Yiib kuu yiibkareb yemanban,

20 yiib kuu moonoon yeman. Kwani kowe, yiib idbed komo komo ambangkimaib kuyaambéd God yaningko kankoonime.

## 7

### *Awani Ye Kerekmen*

1 Yiibbed weng wongke keewiwen kuu kibireb ke inandaan kei. Karub kuu awanaanban kuu amun.

2 Kumban, nenem inamen yemoon dangoon kowe, karub mimim kuu yi wonongiibmo kerime, kwane wonong mimim kangkon yi karuwiibmo kerime.

3 Karub kuu ye wonong yaa kuu anammo awane dabokne dobiri ye kerekmenbed kamok. Kwamune areb kuu ye wonong kangkon ye yaa kwane kamuk.

4 Wonong yu id kuu yukareb yumbedmomban, yu karub kangkon yeman. Kwamune areb kuu karub ye id kuu yekareb yembedmomban, ye wonong kangkon yuman.

<sup>5</sup> Ayoob dabokni ye kerekmen yaa kuu korondaan andaib. Kumban weng mimo keraniib kumbed aron dukmenmo kurikuri kami dowad korondaniib kuu yimin. Kuye aron down keruka ika daboknime. Daboknaibban keraneen kuu yikareb kangkadmi embengmo yiminban kerani-iwe Setenbed yi ayoob birandaneen.

<sup>6</sup> Nembed ke yedmendaan kee kwamiwed yimin andimban, no kedmengkain.

<sup>7</sup> Kuned kuu ne dowaken kuu nimakarub korem kuu ne awanindo ye aromkono Godbed kawoon areb kwane awinime andid. Kumban anam kuu nimakarub mimim kuu Godbed ye deme mimim ye aromkono munob bangkandoon, mim kuu munob keamune kone angkon maa kuu yeka maa kone kamoan.

<sup>8</sup> Kumban awadmindodaniib iribdaniib yaa kuu ke yedmaan kei, amun kuu yi kuu awadmiyi-ibban ne areb kwane dobirime.

<sup>9</sup> Kumban yikareb kangkadmikinban keroka awadmime, amborom kuu awananiib kumbed yimin, niindem aommo denembirimban kowe.

<sup>10</sup> Awadmiwendan, yiib yaa nembed amob weng (ne yaambédban Yariman yaambéd) ke yedmaan kei, wonong kuu yu karub yaa kuu domone-naun.

<sup>11</sup> Kumban yu kuu domonenuka, yu kuu awaniyiibban kwane doburuk, o koronduka angkon ikakman yu karuwiib yaa wene kunum kere dabokne doburuk. Kwane, karub kuu ye wonong kuu dankaranokban.

<sup>12</sup> Yiib yena kuu (nembed Yarimanbedban) ke yedmaan kei, kuristen angkodmi maa ye wonong kuu anam andindo kumbed yu dowaken kuu ye

yoom doberem ande meenuka, yu kuu dankarano-kban.

<sup>13</sup> Kwane, anam andeen ye wonong yu karub kuu anam andindo kumbed ye dowaken kuu yu yoom doberem ande meenoka, ye kuu dankaraun.

<sup>14</sup> Amborom kuu ambi anam andindo kuu yu anam andi yaambede God ye dia nen muneen kowe. Kwane, amban anam andindo kuu ambi ye anam andi yaambede God ye dia nen monoon. Kwanokban kuu yi dana kuu God ye dia keraibban, kumban kuyiib kumbed God ye dia keraniib.

<sup>15</sup> Ma, anam andindoman kuu ye wonong anam andeen yaa domobde wana andoka yiib korondibko kwane kamok. Anam andoonman o wonong kuu kuyaambede amowiibban, domondi kuu yimin. Godbed nub baande kinoon kuu yewenubmo yaambede dohiri ye dowad.

<sup>16</sup> Anam andeen ye wonong, kub yaambede kub karub kuu kukne kukne dobaraneen kumbed anam andaneen dee anam andaanban dee kubkaadkerewenoo? Anam andoon ye karub, eb yaambede eb wonong kuu kukne kukne dobaranuun kumbed anam andanuun dee anam andaanban dee ebkaadkerewenoo?

*Godbed Yiib Yaa Baandoon Yaambede Dobirime*

<sup>17</sup> Yiib mimim kuu okad yiri dohiri dowad yumbon Yariman Yesumbed nekwane bangkandoone Godbed baandoon yaambede dohirime. Amob weng kekee anam andiwendan korem yaa kondaan kii.

<sup>18</sup> Kane kane kuu kad wandiwendan kumbed baandoone anam andiwen kuu, kad wandi dohiri kerekmen korare kad wandindo dohiri kerekmen

awine kandaib. Kane kane kuu kad wandindodan kumbed baandoone anam andiwen kuu, kad wandindo dobiri kerekmen korare kad wandi dobiri kerekmen awine kandaib.

<sup>19</sup> Kad wandi dobiri kerekmen yaambéd dobaraneeb kuu God ye indob arimbed kuu ma meeni yemanban, kad wandindo dobiri kerekmen yaambéd dobaraneeb kangkon God ye indob arimbed kuu ma meeni yemanban. Godbed kwanime andi ye weng awini kumbedmo meeni darewoob yeman.

<sup>20</sup> Yiib mimim kuu komo yaambéd doriibkob Godbed baandoona anam andiwen kuu, kwane kuyaambéd dobirime.

<sup>21</sup> Yiib yena kuu yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembirimaibkob baandoonoo? Kuyaa meeni darewoob keraib. Kumban yiib kuu derekmana dudbere yiibka oone obonmo keru yaroniib keruka kwane kamime.

<sup>22</sup> Kedi, kane ye kuu karub maa ye dabderem yiri dobere no deme awinembirimaankob Yarimanbed baandoon kuu, Yariman ye indob arimbed obonmo ye karub keroon. Kuyareb kuu, kane ye kuu obonmo doboroonkob Yarimanbed baandoon kuu, Yariman ye dabderem yiri dobere no deme awinembirimaan ye karub keroon.

<sup>23</sup> Yiib kuu Keresu ye umkanbed moonoon kowe, yiibka moone yena yi dabderem yiri dobere no deme awinembiridan keraib.

<sup>24</sup> Angkodmia, yiib mimim kuu komo yaambéd doriibkob Godbed baandoona anam andiwen kuu, kwane kuyaambéd God yaambéd yonene dobirime.



*Awadmindodaniib Iribdaniib Yi Dowad Dak-moon*

<sup>25</sup> Ma, awadmindodan yaa kuu, Yarimanbed ne yaa yi dowad kwane ande andindo. Kumban ne kuu Yariman ye mimyob keende kakman are nonondandi yaambed ma aadikmiyiibban yiminmo keraan kowe, ne meeni kuu kei.

<sup>26</sup> Kibikee yobdood darewoob nub korem yaa meneboon kowe, nembed meenaan kuu yiib kuu awadmiwen o awadmindo doriib kuu kwane do-birime.

<sup>27</sup> Yiib kuu awadmiwenoo? Kwanoka dankarande kamaib. Yiib kuu awanindoyoo? Kwanoka awanande onmaib.

<sup>28</sup> Kumban eb kuu awananeeb kuu ambarakmimban. Kwane, wonong koyumbed awanunuun kuu ambarakmimban. Kumban kane kane awadmaniib kuu keyaa kee dabab yemoon wedmaniib, awadmindodan arebban. Dabab aom do-biri kuu yobdood kowe, dabab yemoon kee korondime andid.

<sup>29</sup> Angkodmia, nembed meenaan kuu kei, aron kuu dukmen kereen. Kowe, kibikbed ari kuu kane kane awadmiwen kuu awadmi ye kerekmen yaa meeni darewoob keraib, awadmindodan areb kerime,

<sup>30</sup> kane kane kuu yuudi ameng kamiib kuu kebene kwanindodan areb kerime, kane kane kuu kubiib kuu kebene kwanindodan areb kerime, kane kane yi kuu yiribman berengkimaib kuu yi yiribman yaa kuu arabenmo awinidan areb kerime,

<sup>31</sup> kane kane kuu okad yiri ye yiribman awinimaib kumbed ambangkembirimaib kuu kuyaamo kerekne meenaib. Amborom kuu

okad kiri kibirebya wedmuub yeman kuu down kerandameen.

<sup>32</sup> Ne dowaken kuu yuib kuu komo komo kuyaa meenmembiri kuu korondime andid. Awanindo ye karub kuu Yariman ye inamen meeni yaa komarewa kere ye deme ambangkaniine Yarimanbed kubewaneen ande meenimaan.

<sup>33</sup> Kumban awanoon ye karub kuu okad yiri ye dobiri yaa komarewa kere deme ambangkaniine ne wonong kubewanuun ande meenimaan kowe,

<sup>34</sup> ye inamen ayoob keroon, Yariman yaayuib ye wonong yaayuib kui. Awanindo ye wonong o wonong irib kuu Yariman ye inamen meeni yaa komarewa kere ye deme ambangkaniin ande meenimaan. Kuku yu idiib kingkiniib karadmo keru yeman. Kumban awaneen ye wonong kuu okad yiri ye dobiri yaa komarewa kere ambangkaniine ne karub kubewaneen ande meenimaan.

<sup>35</sup> Nembed ke dakmiin kee yuib amun keru yeman, yuib yaa kwane kamaib andimban. Kuku yuib kuu kiwaan anam yaambéd doberenib inamen ma andokbiyibban kumbéd idiib meeni yuib kumundin Keresu yaa kone dobirime andid.

<sup>36</sup> Karub kanembed ye wonong boriwen yaa korobe anam yaambéd kamokban keraneene, yu kuu weeb doboob areb kerembanuune ye kuu awani ye inameniib keroka, ye dowaken yaambéd kwane ambangkok. Yu awananeen kuu ye ambarakmi yemanban. Yi ayoob kuu awanime.

<sup>37</sup> Kumban karub kane ye kuu yekareb inamen mimo kerene yenambéd ye yaa dedmoni yaa kebenene meeni inamen kumundin yaa

kangkadmene, koyu kuu awanainban ande inamen ongmoon kuu, karub kee ye kangkon amun kamoon.

<sup>38</sup> Kwani kowe, kane ye kuu koyu awananeen kuu yimin. Kumban kanembed yu awanaanban kuu karub yena burudande yiminmo ambangka-neen, amborom kuu yobdood darewoob meneboon kowe.

<sup>39</sup> Wonong kuu yu karub doreenbed kuu yu karub yaamo dabokne dobirimaun, yu karub domoneni kuu amob. Kumban yu karub bobnaneen kuu obonmo kerenu yu dowaken yaambbed karub maa awananuun kuu yimin, kumban karub kuu Yariman yaa anam andoonman kumbed.

<sup>40</sup> Ne meeni kuu kei, yu kuu ika awanaunban kuu yu kuu kubanuun. Kwane, nangkon God ye Kingkiniibkob dakmaan ande meenaan.

## 8

### *Anam Andi Wuud Keriwendan Yaa Kuu Demonibka Boknande Kombaraib*

<sup>1</sup> Yenambbed onabaya aye kuruwak god yaa kurikuri kame ebman kee ande eso andenib ari berengkiwed yom ani ye dowad dakmandamaan. Nubkaad, nub korem kuu kaadkeri yaambbed doruub. Kaadkeri yaambbed kerengkan inamen menebimaan kumban, mimyob dowaken yaambbed yena yi niindem aom aromni ye inamen menebimaan.

<sup>2</sup> Karub kane ye kuu “Nembed inamen keyaa kee kumundin nekaad kuda.” ande meenaneen kuu anam kuu korobe yekaadban, ye kuu kumundin yekaadban.

<sup>3</sup> Kumban kane kanembed God yaa mimyob dowaken keenaniib kuu yi kuu Godbed yekaad kerundaneen.

<sup>4</sup> Kwani kowe, yenambed onabaya aye kuruwak god yaa kurikuri kame ebman kee ande eso andenib ari berengkiwed yom ani ye weng kuu kei. Nubkaadkeruwen kuruwak god kuu okad kumundin kirikee yi kuu anamban. Kwane, god yenayiibban, God kuu mimo nub kangkon nubkaad.

<sup>5</sup> Kedi, nimakarub yenambed nub god kuu Ewen ari doriib andaiwe yenambed nub god kuu okad kiri doriib andimaib. Anam kuu “nub god” kwane andimaib ye god kuu yemoon, angkon “nub yariman” kwane andimaib ye yariman kuu yemoon.

<sup>6</sup> Kuned nub yaa kuu kwamunemban, God kuu mimo, nimakarub korem yi Ambe kui. Yembed kumkam korem ongmenaboone demboon. Kwane, ye dowadbed nub doruub kii. Kwane, Yariman kuu mimo, Yesu Keresu kui. Ye yaambed kumkam korem meneboon. Kwane, ye yaambed nub doruub kii.

<sup>7</sup> Kumban anam andiwendan koremban yenam kuu kee yikaad. Yena kuu anuk yirimbed kuruwak god yi inamen yaambed yebniwen kowe, kuye yom ananiib kuu kuruwak god yeman andaniib kumbed yi kuu God ye dia kerem andi ye inamen kuu monmarimaan, yi inamen kuu wuud keroon kowe.

<sup>8</sup> Kumban animanbed God yaa nub ben dia keraanban, o God yaa nub ben ambab keraanban. Kuye animan anokban keranuub kuu arewa

keraubban. Ananuub kangkon yimin kerundaanban.

<sup>9</sup> Kumban, yiibbed okad kiri ye amowamob yaa obonmo keriwen kumbed komarewa dobaraniib kuyaa kaadkerime. Yiib kuu amowamob yaa obonmo keriwen kumbed dowakenmo kame doriib kuu anam andi wuud keriwendan kuu wedmaniwe yiib kami kuu yi yaa dedmonaiwe boknande kombaraib.

<sup>10</sup> Kedi, kuruwak god kuu meeni yemanban ande ebkaadkerewenman, eb kuu kuruwak god ye kurikuri boyambib aom yom aneeb kumbed, anam andi wuudman maa ye kuu wedmebdaneen kuu yeka aromnene ananeenoo? Kumban ye anam andi yaambédan kuruwak god yangko kankoone anem ande eb yomanmo menene ananeen kii.

<sup>11</sup> Kwani kowe, anam andi wuud keroonman, ye dowad Keresu bobnoon kuned, eb kaadkeri kumbed ye monmarunaneen kii.

<sup>12</sup> Kwane, eb kuristen angkodmia yaa keye kiwaan yaambéd ambarakmendeneb yi anam andi wuud monmaraneeb kuu, Keresu yaa ambarakmenaneeb kii.

<sup>13</sup> Kwani kowe, nembéd animan komo aniinkob ne kuristen angkodmi kuu ambarakmi aom komboroon keraneen kuu angkon ika kuye animan anainban. Anainban kumbed ye kuu dedmone-naine kombaranban.

## 9

### *Apasodan Yi Yimin Andi*

<sup>1</sup> Ne kuu obonmo dobiri ye karubban dee? Ne kuu apasomban dee? Ne kuu nub Yariman Yesu

wedmenindokob dee? Ne deme Yariman yaa ambangkaan ye id kuu yibban dee?

<sup>2</sup> Ne kuu yenambed apasomban andimaib kuned, yib yibkaad ne kuu apaso kuda. Anamaa! Kedi, ne yib yaa weng amun kedmengkandaan kumbed yib anam andiwen kowe, ne kuu apaso ande wedmi yeman kuu yib kui.

<sup>3</sup> Kane kanembed ne yaa wengyundawande dibiibdan yaa neka ne dowad koromone inande dakmi ye weng kuu kei.

<sup>4</sup> Apasodan nub kuu weng amun dakmuuwe wengambiriib ye nimakarub kumbed yi yaa Yarimanbed yedmendoon apasodan yaa animana oka numbirime ande yedme kowoon dee? Anamaa.

<sup>5</sup> Dewene weng amun dakmi dowad anam andiwen ye nima nubbed awadmuwen kuu ben wananuub kuu yimin ande Yarimanbed yedme kowoon dee? Anamaa. Apasodan yena yoom Yariman Yesu ye damana yoom Pita yoom kwani-maib kuda.

<sup>6</sup> Kumban, ne yoom Baanabas yoom yaamo Yarimanbed dewene weng amun dakmibka yibka ane dobiri ye kerekmen kuu ambangkime ande yedme kowoon dee? Dowan, kwane daandindo nub yaa. Nub dowaken yaambled nubka ane dobiri ye kerekmen ambanguwen.

<sup>7</sup> Ana nangmidan kuu yikareb yi od yaambled ane dobirimaib dee? Dowan, yi gapman ye od yaambled. Kane kanembed nong yob kab kibingkekorib yi yob kuu anokban kerimaib? Dowan, kuyaambled kwane animaib kuda. Kane kanembed naningkod kuu bangkandekorib muk

ambod kuu anokban kerimaib? Dowan, kwane animaiwa.

<sup>8</sup> Ke dakmiin kee nimakarub yi meeni yaambéd kwane yedmaan dee? Dowan, Godbed Yuudan yaa yedme kowoon ye amob yaambéd dakmeen kuu ibmo.

<sup>9</sup> Moses ye amob aombéd wongkoon kuu, “Eb kuu oksen kanmeneewa wiit yob animari dore ab andokbi dowad beengkane yaraneen kuu ye mongkodkono kebenaab, wiit ananeen kuu yimin.” andoon. God kuu oksen kuye dowad meenoon dee?

<sup>10</sup> Dowan, anam kuu demedan nub dowad weng ku yedme wongkoon kui. Eyokee, nub dowad wongkoon, amborom kuu yongbon nidke nekwaniabi ye karub yoom id beengke ab andokbe idmo bi ye karub yoom kuu yi deme awinimaib kuu animan kuu nuwiib numbaraniib ande meenimaib kowe.

<sup>11</sup> Kwani kowe, nub kuu kingkin ye kerekmen yobbed yiib aom kibinuwen kowe, yiib okad yiri ye yiribman yaambéd nub yaa numbirime andanuub kuu yiminban deeko? Dowan, yimin kuda.

<sup>12</sup> Yarimanbed yiib yaa yedmendoon kuu yena yi yaa angkumone awandime ande yedme kowoon kowe, nub kuu weng kee burudande yedme kowoon ye weng darewoob arimbed kanduwenoo? Anamaa.

Kumban nub kuu yiib yaa weng kee awinime, nub yaa angkumone awandime andindo. Inamen maa keruwenkob, komo komo nub yaa menebimaan kuu yimin andimaub, barang maa o inamen maa kuu weng amun derendari ma kebenokban

kerok anduwed.

<sup>13</sup> Yiibkaadbankob dee, kane kane kurikuri boyambib darewoob aom ambangkimaibdan kuu, yi animan kuu God yaa bangkani yeman kurikuri boyambib darewoob aom nongkobimaib yaambed bimaib. Kwane, dingkan nengkimaib ye bot wuubimbon ye deme awinimaibdan kuu, yi animan kuu bot wuubimbon arimbed nengkimaib ye dingkan yaambed bimaib kii.

<sup>14</sup> Kwamune areb kuu, Yarimanbed kwamime andi ye weng yedmoon kuu, kane kane Yesu ye weng amun dakmidan keribka yi ane dohiri kerekmen kuu Yesu ye weng amun dakmimaib kuyaambed bime ande yedme kowoon.

<sup>15</sup> Kumban ne kuu Yariman ande yedme kowoon ye weng yaambed ben ane dobere ambangkokban. Kwane, nembed ke wongkaan kee amaan ari yiibbed ne dowad keamune ambangkaniib yaa kui andidban. Anam kuu Yesu ye weng amun dakmaana yiibbed ne ma awawindo ye weng keye dowad ke kerengkan keraan kei, ne kuu bobnaina karub maambed kankoraraanban down.

<sup>16</sup> Kuned, ne kuu kwane Yesu ye weng amun dakmimain yaron aombed kerengkan kamimokban, amborom kuu Godbed weng amun dakmi ye deme ne yaa kawoon kowe. Ne kuu Yesu ye weng amun dakmokban keraniin kuu arewa keruwaneen kii!

<sup>17</sup> Nindorokiibbed weng amun dakmaniin kuu ye kakman kandaniin. Kwane, nindorokiibbanbed weng amun dakmaniin kuu Godbed deme kawoonkob dakmaniin kumbedmo, kakman kandainban.



18 Ne kakman kuu komarewa? Kekamune kembedmo, Yesu ye weng amun dakmi yaa kuu wengambiriibdan yaa yedme ne yaa numbirime andimban. Kwananiin kuu apasodan yaa numbirime andi ye amob Yarimanbed yedme kowoon ye weng awinainban, ne dowad no ogood angkimbaraneen.

19 Kedi, ne kuu obonmo dobiri ye karub, karub maa ye dabderem yiri dobere ye deme awinembiri yeman kerindo. Kumban ne kuu neka kankubune nimakarub korem yi dabderem yiri dobere yi dememo awini ye karub keraan, yemoon kuu anam andime, ma biknimban andid.

20 Yuudaniib yaa winimain kuu Yuuman areb kerimain, yi anam andime andid. Kane kane Yuudan yi amob ye dabderem aombed doriibdaniib yaa winimain kuu nangkon amob ye dabderem aombed doberemoon areb kerimain, yi anam andime andid. (Kumban, anam kuu ne kuu Yuudan yi amob ye dabderem aombed dorokban.)

21 Kane kane Yuudan yi amob awinindodaniib yaa winimain kuu Yuudan yi amob awinindodan areb kerimain, yi anam andime andid. (Kumban, anam kuu ne kuu God ye amob yaa obonmo kerindo, Keresu ye amob ye dabderem aombed dobirimain.)

22 Anam andi wuuddaniib yaa winimain kuu anam andi wuuddan areb kerimain, yi anam andime andid. Nimakarub mimim korem yi dobiri mimim korem areb kerimain kumbed, kiwaan korem yaambad yi yena anam andime andid kii.

23 Nembed korem ke kamaan kee Yesu ye

weng amun derendari dowad, kwane weng amun yaambéd amun kerundi kuyaom kuu neyiib kera andid.

<sup>24</sup> Yiibkaadbankob dee, kabaanidan korem kabaanderimaib kumban, trofi kuu karub mimo kandimaan. Kowe, kiwaan onme wedmibka kabaane trofi kandime.

<sup>25</sup> Karub korem iningkuk yaambéd burudandande kamimaib kuu iningkuk kedmengkandi yaamo dobirimaib. Kwamimaib kuu aron dukmenmo angkimbaraneen ye trofi kandi ye dowad, kumban nubbed kwanimaub kuu aron korem angkimbaraneen ye trofi kandi ye dowad.

<sup>26</sup> Kwani kowe, ne kuu karub maa meeniyyiibbanbed kabaanemoon areb kabaanainban, ne kuu nangbi yaa kuu dingki ogood kuyaa kiradmi ye karub areb kerainban.

<sup>27</sup> Ne kuu korondaine ne id kuu yebne aromni dowad wowimaiwe, ongmaine ne inamen ye dabderem yiri dobere kuye dememo awinembiri yeman kerimaan. Kowe, weng amun dakmenabe dowan kerako, ne yaa Godbed arewa kamewen kowe trofi kuu kabdainban andaan andid.

## 10

### *Yuudan Kurin Komo Kamiwen Yaa Kuu Meene Kaadkerime*

<sup>1</sup> Angkodmia, nub awoya yiri korem kuu Godbed ongme kowoon ye wiib ye dabderem yirimbed wene yi korem kwane karamok aombéd yaniwen yaa kuu meenime, kuyaa yiib nonoon keru kuu ne dowakenban.

<sup>2</sup> Yi korem kuu wiib aomiib karamok aomiib kumbed baptais keremoon areb kerekorib Moses ye yoman winiwen.

<sup>3</sup> Yi korem kingkin ye kerekmen ye animan mim kuu ibonmo aniwen.

<sup>4</sup> Kwane, yi korem kingkin ye kerekmen ye ok mim kuu ibonmo aniwen, amborom kuu yi kuu kingkin ye kerekmen ye bot yi yoom dabokne wonoon yaambed ok kuu aniwen kowe. Bot kuu Keresu kui.

<sup>5</sup> Kwanoon kuned, God kuu yi yemoon yaa ku-bindo kowe, amboon angkambed dukne ogood kuyaa mungdin dange yariwen.

<sup>6</sup> Yi yaambed ke kamenaboon kee kuru kingkoon, nub meeni yeman, inamen arewa yaambed yimbed kwaniwen areb keraib anded, nub yaa.

<sup>7</sup> Kowe, yiib kuu yenambed kwaniwen kwane kuruwak god yaa bumangkidan keraib. Kuye dowad God Ye Weng aombed kwane wongkoon kuu, “Nimakarub kuu dibo animana oka anengkenabonib dembenib andenabiwen.” andoon. Kuku God yaningko kankooni dowadban kwaniwen.

<sup>8</sup> Nub kuu yenambed kwaniwen kwane nenem kamaub. Kwaniwen kuu aron mimo aombed 23,000iib kuu dukniwen.

<sup>9</sup> Nub kuu yenambed kwaniwen kwane Yari-man yaa komboon darobaub. Kwaniwen kuu niinbed yiwe dukniwen.

<sup>10</sup> Nub kuu yenambed kwaniwen kwane God yaa mungkubmangkab kamaub. Kwaniwen kuu monmari ye engyumbed yenbandoone dukniwen.

<sup>11</sup> Yi yaambed ke kamenaboon kee kuru kingkoon, kuye weng wongkoon kuu nub kaadkeri dowad. Amob minindo yaroniib amobbed oonoon yaroniib aron maa maayiib anam id keru yeman ku monoone wedmuwen kui.

<sup>12</sup> Kwani kowe, eb kuu kangdom doriin ande meenebka, ebka ambarakmi yaambed kombarain ii ande korobe kaadkere!

<sup>13</sup> Ambarakmok ande birandi ye inamen mimim korem eb yaa menebimaan kuu eb yaamomban nimakarub korem yaa menebimaan. Kwane, God kuu ye weng yaa ma korondiyiibban ye God kowe, ye kuu domobdaane kuye inamenbed birabdaane ari ambarakmaabban, no oonebde doreen kui. Kumban kuye inamenbed birabdande kamaneen kuu, Godbed eb angkane andi ye kiwaan ongmebdaneen. Kwananeen kowe eb kuu kangdommo doberembaraneeb.

### *Yariman Yaambedmo Angkumone Dobirime*

<sup>14</sup> Kwani kowe, angkodmia, kuruwak god yaa bongwandaib.

<sup>15</sup> Yiib kuu inameniibdan kumbed yiib yaa dakmaan kowe, nembbed komo ke dakmandamiin kee yiibka darobime.

<sup>16</sup> Yesu yaa meeni ye orok arimbed God yaa eso ande ani ye kabus kuu Keresu ye umkan ondunkoon ye inamen kan dabokni yeman kui dee? Anamaa. Kwane, Yesu yaa meeni ye orok arimbed kande ani ye om\* kuu Keresu ye id yena yi dowad

---

\* **10:16:** Gurik wengbed “bred” andoon.

bobnoon ye inamen kan dabokni yeman kui dee? Anamaa.

<sup>17</sup> Kedi, om kuu mimo kowe nub kane kane kuu yemoon kumban id mimo, amborom kuu nub korem kuu om mimo kuyaambed animaub kowe.

<sup>18</sup> Israel ye nimakarub yaa meenime. God dore Yuudan dore wedyiri dobiridan kuu bot wuu-bimbon arimbed dingkan nengke baeb God yaa konimaibdan andimaib kowe, bot wuubimbon arimbed God yaa koni ye inamen kan dabokni-maib kui dee? Anamaa.

<sup>19</sup> Kwanandaan kumban, kuruwak god yaa nengke baeb koni ye dingkan kuu meeni yemanban, kuruwak god kangkon meeni yemanban dowan.

<sup>20</sup> Kumban anam kuu kuruwak god kuu awad arewa kowe, kuruwak god yi yoman winiwendanbed yi kuruwak god yaa dingkan nengke baeb kondimaib kuu anam kuu God yaamban awad arewa yaa kondimaib kui. Kwane, yiib kuu kuye dingkan yi yom aniib kumbed awad arewa yi inamen yaa kan dabokni kuu ne dowakenban.

<sup>21</sup> Yiib kuu Yariman ye kabus yaa nande awad arewa ye kabus yaa nande kami kuu yiminban, yiib kuu kwane ayoob Yariman ye arakbon yaa kere awad arewa ye arakbon yaa kere kamindeban.

<sup>22</sup> Arakbon ayoob kwamubko Yarimanbed wungkande norin wandok ande kamenuub dee? Inamen arewa yee. Nuwaromkono kuu darewoob, ye aromkono arebban dee? Dowan kii!

*Anam Andiwendan Yi Obonmo Dobiri*

<sup>23</sup> Yenambed “Inamen korem kuu amobban.” ande yedmimaib kumban, anam kuu inamen yenamo kuu nub awandi yeman. Yenambed “Inamen korem kuu amobban.” ande yedmimaib kumban, anam kuu inamen yenamo kuu nub niindem aom aromni yeman.

<sup>24</sup> Kedi, eb kuu eb dobiri ye dowadmo awabdi ye kiwaan onmaab, yena yi dobiri dowad awandi ye kiwaaniib onme.

<sup>25</sup> Berengkimbon yaa dingkan yom korem berengkimaib kuu ani yemanmo. Kuyaa kuu inamen ayoob kereneb kuruwak god yaa koniwen dee ande kaamobaab.

<sup>26</sup> Amborom kuu God Ye Weng aombed kwane yedme wongkoon, “Okad yimin yimin yaa kuu Yariman yeman, kuye kumkam korem kangkon.” andoon kowe.

<sup>27</sup> Kwane, anam andindoman maambéd animan ani yeman baandoko eb dowaken wene anandamebka, eb ani yeman ari komo nongko-boon kuu kuyaa inamen ayoob kere kaamobaab, kwane ane.

<sup>28</sup> Kumban karub maambéd “Animan kee kuruwak god yaa nengke baeb koniwen kii.” ande yedmebdoka, anaab, koronde. Karub ku yedmebdoon ye dowadiib inamen meeni ye kiwaan ye dowadiib kowe anaab.

<sup>29</sup> Kumban eb inamen meeni ye kiwaan ye dowadban, anam kuu yedmebdoonman ye inamen meeni ye kiwaan ye dowad kowe anaab, komboon kaamobdoon kowe. Kedi, komande animan ani dowad ne obonmo dobiri kuu karub maa ye inamen meeni ye kiwaan yaambéd wengyun-daneen? Dowan, ye dememban kuda.

<sup>30</sup> Ne kuu God yaa eso ande animan animain kowe, komande kuyaambed ne yaa kuu wengam-borokbanabimaib? Arewaya.

<sup>31</sup> Kwane kowe, yiib kuu animan ani o ok ani o komo komo kamibka, God ye nambiri dowad korem kwane kamime.

<sup>32</sup> Yiib kuu yena yaa ma dedmonaiwe boknande kombaraib, Yuudan o Gurikdan o God yaa anam andiwendan yaa kui.

<sup>33</sup> Nembed kamimain areb kamime. Ne kuu kiwaan korem yaambed nimakarub korem yaa angkodmendimain. Ne kuu nembedmo amun kera andi ye dowadban, yemoon kuu amun kerime andid. Kwanako anam andime andid.

## 11

<sup>1</sup> Ne koob kandime, nembed Keresu ye koob kandaan kwamune kerime.

### *Anam Yaambed God Yaningko Kankoonime*

<sup>2</sup> Yiib kuu nembed komo komo kamenabaan korem meenenib nembed kedmengkandi yiib yaa kondaan arebmo awinimaib kowe, ne yiiwan-ingko benkoobaan kii.

<sup>3</sup> Kumban ne dowaken kuu yiib kuu meenime andid, karub korem yi korok kuu Keresu, kwane nima yi korok kuu yi karub, kwane Keresu ye korok kuu God kui.

<sup>4</sup> Karub maa kanembed ye korok ari dabunekore kurikuri keru o profesi weng dakmaneen kuu ye korok Yesu yaa karak konaneen.

<sup>5</sup> Wonong maa kanembed yu korok ari dabunindombbed kurikuri keru o profesi weng dakmanuun

kuu yu korok, yu karub kui, ye yaa karak konanuun. Kuku yu awung kuu deemoon areb keranuun kowe.

<sup>6</sup> Wonong kuu yu korok ari dabunokban keruka, yu awung korem kuu nare down kerime. Kwane, wonong yu awung nari o deene aari kuu karakiib kowe, yu korok ari kuu no dabunuk.

<sup>7</sup> Karub kuu ye korok ari kuu dabuniyibban, amborom kuu ye kuu God ye kuru, ye kuu God ye nambiri ye kuruyiib kowe. Kumban wonong kuu karub ye nambiri ye kuruyiib.

<sup>8</sup> Kedi, karub kuu wonong yaambéd ongmindo, wonong kuu karub yaambéd ongmoon.

<sup>9</sup> Amborom kuu karub kuu wonong yu dowad ongmindo, wonong kuu karub ye dowad ongmoon kowe.

<sup>10</sup> Keye dowad kembed, engyus yi kangkon yi dowad kuyiib kuu wonong yu korok ari kuu yu karub kuu yu korok ande korokbi yeman dabunuk.

<sup>11</sup> Komoyiibkob, nub dobiri Yariman yaambéd kuu wonong kuu karub yaa yukareb obonmo dobiri yemanban, karub kangkon wonong yaa yekareb obonmo dobiri yemanban.

<sup>12</sup> Kedi, wonong kuu karub yaambéd ongmoon kwamune areb kuu, karub kangkon wonong yaambéd dorimaan. Kumban, karuwa nimaya komo komo korem kuu God yaambéd menebimaan.

<sup>13</sup> Yiibkareb meene andangkime. Wonong kuu korok ari dabunindombéd God yaa kurikuri kami kuu yimin dee?

<sup>14</sup> Kumkam korem kee areyareen kumbéd yiib



yaa kedmengkandiib kuu karub kuu awung do-boob keraneen kuu ye yaa karak yeman dee? Anamaa.

<sup>15</sup> Kwane, kuyaambed wonong kuu awung do-boob keranuun kuu yu kerengkandi yeman dee? Anamaa. Awung doboob kondoon kuu yu korok dabuni yeman kuda.

<sup>16</sup> Karub o wonong maa kanembed weng kee dakmiin keyaa yiminban andaneen kuu, nub kuu kara yenayib ambangkindo, God yaa anam andi-wendan yi kangkon kwane.

*Yariman Yesu Yaa Meene Orok Ani*  
(Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lk 22:17-20)

<sup>17</sup> Yiibbed nedbe kurikuri kamimaib kuu yiib arewa kamenabi kuu yemoon keroon, yiib amun kamenabi arebban kowe, kedmengkandi ke dak-mandamiin kee yiib yaa kubendindo kii.

<sup>18</sup> Ibduruk arimbed, ne wengambaraan kuu yiib kuu kurikuri dowad nedbimaib kuyaom kuu yiibkareb andokbiwen. Kekwanoon kuu anam areb ande meenaan.

<sup>19</sup> Kedi, anam kuu yiib kuyaom andokbe yeka yeka keruwen kuu, kane kane kuu Godbed anam andundoondan ande korokbi yeman.

<sup>20</sup> Kwane, yiib kuu nedbe Yariman yaa meene orok animaib kuu Yariman ye dowadban,

<sup>21</sup> amborom kuu orok animaib kuu yena kuu yena yaa meedmiyiibban kumbed kirodmo kwane anaiwe, yena kuu orok ye animan kenambunmo animaib kumbed yena kuu animaniibban mungimo keraiwe, yena kuu orok ye wain ok kenambunmo animaib kumbed awarak yaune kamimaib kowe.

<sup>22</sup> Komarewa kii! Yiib kuu animan ane ok ane kamaniib yambiwiibbankob dee? O, yiibbed God yaa anam andiwendan yaa nongdomatomandan andenib kamboknondan yaa karak kandime andiwed dee? Yiib yaa kuu komo weng yedmendaniin? Kwamune yaambede yiib yaa kubendaniin dee? Korem yiminban kii!

<sup>23</sup> Kedi, ne kuu Yariman yaambede kandaan kuu yiib yaa kangkon kondaan. Weng kondaan kuu kei. Yariman Yesu kuu bidwanduniwen kuyaron amnoom aombed om\* kande

<sup>24</sup> God yaa eso andekore domangke yedmoon, “Kekee ne id, yiib wadkeri kandi dowad dookbaniin kii. Kwamune kamimamime, ne yaa meeni ye dowad.” andoon.

<sup>25</sup> Kwane, oma animan yenaya kuu aniwen. Ane dowan keriiwe, kwanoon areb kuu yembed kabus nande yedmoon, “Kabus keye ok kee amob weng yeeb ne umkan yaambede ongmaan kii. Komo aron arimbed kekamune anande kamibka ne yaa meeni ye dowad kamimamime.” andoon.

<sup>26</sup> Kedi, komo aron arimbed om keyiib ok keyiib animamibka Yariman bobnoon ande korokbimamibko kwane wene ye monok.

<sup>27</sup> Kwani kowe, kanembed ye kuu yorokmo dobiri ye kiwaan arimbedban kerene Yariman ye omiib okiib ananeen kuu, Yariman ye idiib umkaniib yaa ambarakmaneen kii.

<sup>28</sup> Kowe, yiib mimim kuu yekareb andangkeko-red yomanbed omiib okiib kuu ani.

<sup>29</sup> Amborom kuu kanembed Yariman ye id kerekmen yaa korobe yekaadkerindombed omiib

---

\* **11:23:** Gurik wengbed “bred” andoon.

okiib ananeen kuu, yekareb yemeran ukum kandi dowad ananeen.

<sup>30</sup> Yiib kuyaom kuu yemoon kwane animaibkob, kwane wuud kere bob anikadiib kerenib, yiib yena kuu dukniwen.

<sup>31</sup> Kumban nub inamen arewa korarem andi dowad nubkareb nubmeren andangke wengyundanuub kuu, nub kuu Yarimanbed andangke wengyunde dabab kondaanban.

<sup>32</sup> Kumban nub kuu Yarimanbed andangke wengyundimaan kuu nub ambarakmi yaa korondime ande dabab kondimaan. Kwanimaan kuu nub kuu ben okad yiridan yoom dabokne dabab ibmo kondainban anded.

<sup>33</sup> Kwane kowe, nangkodmia, kwane mimyamo nedbe Yariman ye orok anande kamibka korem nedbiwa.

<sup>34</sup> Kwane, kanembed mungiyiib keroka yambiwoombed anok. Yiib kwanimamaniib kumbed mimyamo nedbimamaniib kuu Godbed yiib yaa wengyundaanban.

Kwane, ne mananiin kumbed weng yena ari kuu ben nekdane ongmaniin.

## 12

### *Yariman Ye Deme Yaromkono Munob Bangkandi Yeman*

<sup>1</sup> Angkodmia, yiib kuu kingkin kerekmen yaambad Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman yaa nonoon keru kuu ne dowakenban.

<sup>2</sup> Yiibkaadkeriwen, yiib kuu God yaa anam andindo kuruwak god yi yoman winiwen yaron yaa kuu, yiib inamen kuu yenambad ben kimyen

winiwa dakmindeban ye kuruwak god yi yoman weniib.

<sup>3</sup> Kwane kowe, nembed yiib yaa ke yedmaan kei. Kanembed ye kuu God ye Kingkiniibbed dakmeen ye karub kuu “Yesu butun kerune.” ande ma kwanandaanban. Kwane, angkon kanembed “Yesu kuu Yariman.” ande ma kwanandaanban, no Kingkin Karadmombed ibnenaneena kwane dakmane kumbedmo.

<sup>4</sup> Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman yena dangoon kumban, bangkandimaan ye Kingkin kuu mimo.

<sup>5</sup> Yariman ye awandi deme yena dangoon kumban, bangkandimaan ye Yariman kuu mimo.

<sup>6</sup> Yariman ye dowad ambangkanabi yena dangoon kumban, nimakarub yi mimim yaambek korem ambangkanabimaan ye God kuu mimo.

<sup>7</sup> Nimakarub mimim yaa kuu Kingkinbed ibnendaana kwane ambangkimaib ande korokbi yeman bangkandimaan, yi korem kumaom awanenoan awanenoan kami dowad.

<sup>8</sup> Kedi, karub mim kuu Kingkin kumbed meeni kangdom ye weng konaane dakmaane, kwane maa kuu Kingkin mimo kumbed kaadkeri inamen weng konaane dakmaane,

<sup>9</sup> kwane maa kuu Kingkin mimo kumbed anam andi arimbed konaane kwane anam andaane, kwane maa kuu Kingkin mimo kumbed bob anikad ongmenabi konaane kwane ongmenabaane,

<sup>10</sup> kwane maa kuu God yaromkono wedmi yeman ongmi yaromkono konaane kwane ongmaane, kwane maa kuu profesi ye weng kon-

aane kwane dakmaane, kwane maa kuu weng meneboon kuu kane ye kingkin yaambéd meneboon ande andangke dakmi ye deme konaane kwane andangke dakmaane, kwane maa kuu weng maaaa dakmi yaromkono konaane kwane dakmaane, kwane maa kuu weng mamaambéd dakmi ye karub ye weng amenengki yaromkono konaane kwane amenengkaane kamimaib.

<sup>11</sup> Korem keyiib kee Kingkin mimo kuye ambangki yaambéd, yi korem mimim yaa kuu yembéd meenoon yaambéd bangkandimaan.

### *Nub Korok Kuu Mimo*

<sup>12</sup> Id kuu mimo yaambéd yemoon dangoon. Kuyaa dange yemoon keroon kunéd, yi kuu id mimo kerimaib. Kowe, Keresu ye id kuu ibmo.

<sup>13</sup> Kedi, nub kuu id mimo aom Kingkin mimo yaambéd baptais keruwen. Yuudan keruwen o Yuudanban keruwen, o yena yi dabderem yiri dobere yi dememo ambangkembirimaub o nubka oone obonmo kere doruub, nub korem nub niindem aom kuu Kingkin mimo kondoon.

<sup>14</sup> Kedi, id kuu mimo yaambéd ongmindo, yemoon yaambéd ongmoon.

<sup>15</sup> Kwane, yonbed yedmaneen, “Ne kuu dingkimban kowe, ne kuu id yaamban.” andaneen kuu id yaa kwane andokbe yeka keraanban, yon kuu id yaambéd kumbedmo.

<sup>16</sup> Kwane, kenoodbed yedmaneen, “Ne kuu indobban kowe, ne kuu id yaamban.” andaneen kuu id yaa kwane andokbe yeka keraanban, kenood kuu id yaambéd kumbedmo.

17 Kwane, id kumundin kuu indobmo keraneenbed kuu wengambiri yeman kuu kuna? Kwane, id kumundin kuu kenoodmo keraneenbed kuu baeb kumungki yeman kuu kuna?

18 Kuned anam kuu Godbed id yaa kuu yeka yeka nekwe ongme nongkoboan. Yi korem mimim kuu ye dowaken yaambad kwane ongme nongkoboan.

19 Yi korem kuu barang mimo keraniib kuu id kuu kunaya keraneen?

20 Kwane kowe, id kumaom kuu yemoon dangoon kumban id mimo.

21 Kowe, indobbed dingki yaa, “Awawaab, koronde wene.” ande yedmindeban. Kwane, korokbed yon yaa, “Awawaab, koronde wene.” ande yedmindeban.

22 Ma keroonkob, id yaa dangoon yeman yaa kuu wuud keroon andimaib kuu kuyiib kumbed yimin, kuyiibban keraneen kuu id kuu yiminban.

23 Kwane, id yaa yena dangoon yeman yaa kuu yirimo ande meenimaub kuu darewoob arimbed inwarimaub. Kwane, id yaa yena dangoon dian wedmimokban yeman kuu darewoob arimbed kebenimaub.

24 Kumban, id yaa yena dangoon dian wedmi yeman kuu inware kebenimokban.

Kumban Godbed yekareb id kuu ben mimyamo dabokne wonoon kuu, id yaa yena kuu yiri keruwen kumbed aningko darewoob arimbed kondoon.

25 Kwanoon kowe, id aom kuu yeka yekayiibban yi korem kuu ibmo kerundoan. Kwane kowe, id

yaa mimim korem kuu neman neman awandi ye inamen konoon konoon ibmo kerime.

<sup>26</sup> Kwane, id yaa mamaambed durud yewed kandaneen kuu, korem kwane durud yewed ibmo kandaniib. Kwane, id yaa maaaa yaningko darewoob arimbed kandaneen kuu, korem kwane kubaniib.

<sup>27</sup> Kwane kowe, yiib kuu Keresu ye id kui. Kowe yiib mimim kuu kuyaa ben daboknoondan.

<sup>28</sup> Kwane, anam andiwendan yi numun kumaom kuu ibduruk kuu Godbed apasodan kingkekore, kwane ayob ande profesidan kingkene, kwane ayoobmim ande kedmengkandidan kingkoon. Kwane ari kuu God yaromkono wedmi yeman ongmenabidan kingkene, kwane bob anikad God yaromkonombed ongmenabidan kingkene, kwane yena yaa awandidan kingkene, kwane korok demedan kingkene, kwane weng maa maa dakmenabidan kingkoon.

<sup>29</sup> Korem kuu apasodanmoyoo? Korem kuu profesidanmoyoo? Korem kuu kedmengkandidanmoyoo? Korem kuu God yaromkono wedmi yeman ongmenabidanmoyoo?

<sup>30</sup> Korem kuu bob anikad God yaromkonombed ongmenabidanmoyoo? Korem kuu weng maa maa dakmenabidanmoyoo? Korem kuu weng maambed dakmenabidan yi weng amenengkandidanmoyoo? Dowan.

<sup>31</sup> Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman darewoob arimbed kuyaa kuu nindorokiibbed dowakeniib kerime.

Kwane kowe, kibireb kee nembled kiwaan yena korem yaambled burudandoon ye kiwaan ke ko-

rokbendandamaan kei.

## 13

### *Mimyob Dowaken Keendi*

<sup>1</sup> Ne kuu nimakarub yi weng maa maayiib engyus yi wengiib dakmaniin kumban, mimyob dowaken keendiyiibban kumbed dakmaniin kuu, ogood wangkanabi ye kuweng areb keraniin.

<sup>2</sup> Kwane, ne kuu Godbed profesiman ande kinoona biknoon ye weng id anam koremiib biknoon ye kaadkeri koremiib nekaadkereni, aangko yaa yedmaniine no angkananuun ye anam andi kandaniin kumban, mimyob dowaken keendiyiibban kumbed kwananiin kuu, ne yaa kuu idiibban dowan keraneen.

<sup>3</sup> Kwane, ne kuu nembed oonaan ye yiribman korem kamboknondan yaa bangkandeni, ne anam andi kuu korondainban andaniine yenambed ne id kuu amotbed nengkaniibe bobnaniin kumban, mimyob dowaken keendiyiibban kumbed kwananiin kuu, ne kuu amun kami ye kakman Ewen ari kuu ma kowainban.

<sup>4</sup> Mimyob dowaken keendi kuu yodbirimban iwarimbed dohiri yeman, mimyob dowaken keendi kuu yena yaa awandi yeman. Kuku wungkandi yemanban, kerengkan kami yemanban, nembedmo yimin andi yemanban.

<sup>5</sup> Kuku kena karunga kami yemanban, kirim yemanban, kirodmo norin wandi yemanban, ambarakmoon andi ye wengyuniib ma angkimbiri yemanban.



<sup>6</sup> Mimiyo dowaken keendi kuu yorokmomban ye inamen yaa kubeni yemanban, kukuu anam anam yaa kubendi yeman.

<sup>7</sup> Kukuu yobdood menebimaan yaa kangdommo doberembiri yeman, anam ande meenendembiri yeman, ari kwananeen ande meedmembiri yeman, koronde kimyen winiyiibban kangdommo doberembiri yeman.

<sup>8</sup> Mimiyo dowaken keendi kuu yimin wandaanban. Kumban profesi weng dakmi yaromkono kuu dowan keraneen, weng maa maa dakmenabi yaromkono kangkon dowan keraneen, kaadkeri kandi yaromkono kangkon dowan keraneen.

<sup>9</sup> Kedi, kaadkeri koremban yenamo kandenub biknoon ye weng kangkon koremban yenamo profesi wengbed dakmimaub.

<sup>10</sup> Kumban korem awini ye karub Keresu mananeen kuu, koremban yenamo awini yeman maa maa korem kuu wenebe bikderebaneen.

<sup>11</sup> Kwane, ne dana mana yaa kuu dana areb dakmimain, kwane dana ye inamen areb meenimain, kwane dana ye meeni ongmi areb meene ongmain. Kwane, kaine amnaan kuu dana ye dohiri kerekmen kuu yoman anak nare keendaan.

<sup>12</sup> Kedi, kibikee God yaa wedmuub kee wiib yonendoona ok kuruwak yaa wedmemoon areb korobe wedmimokban. Kumban amaanbed nub kuu murubia deere deere wedmanuub kii. Kwane, kibikee koremban yenamo nekaad, kumban God kuu ne yaa kumundin yekaadkeroon areb kuu amaanbed ne kangkon kumundin nekaadkeraniin.

<sup>13</sup> Kwane kowe, kibikee ayooobmim keyiib

dagoon kuu anam andiyiib ari Godbed kwananeen ande meedmiyiib mimyob dowaken keendiyiib. Kumban keyaombed darewoob anam kuu mimyob dowaken keendi kui.

## 14

### *Profesi Weng Dakmiyiib Weng Maa Maa Dakmiyiib*

<sup>1</sup> Mimyob dowaken darewoob ye nimaya karuwa anammo kerime. Ma, kingkin kerekmen yaambéd Yariman ye deme yaromkono munob bangkandi yeman yaa dowakeniib kere nindorokiibbed kondok ande meenime. Anam kuu profesi weng dakmi yaa kuu meeni darewoob kerime.

<sup>2</sup> Kedi, karub kane kuu Godbed weng maambéd dakmi yaromkono konaneene kwane dakmaneen kuu, nimakarub yaa dakmaanban God yaamo dakmaneen. Anam kii, ye weng id kuu karub maa kuu kandunindeban, kukuu ye weng ye kingkiniibbed dakmimaan kuu yena korem yaa kuu biknimaan.

<sup>3</sup> Kumban kane kanembéd profesi weng dakmimaib kuu, nimakarub yi niindem aom aromni ye dowadiib kube ongkandi ye dowadiib mimyob wandi kankubuni ye dowadiib kui.

<sup>4</sup> Kane ye kuu God yaromkono ibnenaneene weng maambéd dakmaneen kuu, yekareb yemeren ye niindem aom aromni dowad kumbédmo. Kumban, kane ye kuu God yaromkono ibnenaneene profesi weng dakmaneen kuu anam andiwendan korem yi niindem aom aromni dowad.

<sup>5</sup> Anam kuu ne dowaken yiib korem mimim kuu God yaromkono ibnendoka weng maambéd dakmime ande meenaan kumban, ne dowaken darewoob arimbed kuu yiib kuu God yaromkono ibnendoka profesi weng dakmime ande meeni darewoob keraan. Kane ye kuu profesi weng dakmimaan kuu ye kuu aningko darewoowiib, weng maambéd dakmimaan ye karub arebban. Kumban weng maambéd dakmimaan ye karub kuu yekareb weng id kuu nengkidme kedmengkandaneen kumbed yimin. Kwananeen kuu anam andiwendan yi niindem aom kuu aromnaneen.

<sup>6</sup> Kwane kowe, angkodmia, ne kuu yiib yaa mananiine God yaromkono ibnewaneene weng maambéd dakmaniin kuu, yiib yaa amun kerundaniin dee? Kan korokbi ye wengiib o kaadkerundi ye wengiib o profesi ye wengiib o kedmengkandiib kanmananiin kumbed yimin keraneen.

<sup>7</sup> Kuned, wadkeriyiibban no kuweng wangkanabi yeman, yurin o haap kuu kuweng amun kondokban keraniib kuu nimakarub kuu komarewa kere id kandaniib? Kwane wangkiwed kuweng amun kamiwed id kandaniib.

<sup>8</sup> Angkon, ana nangmi ye kibi kuu dianmo baandokban keraneen kuu, kanembed ana nangmi dowad nekwaneen? Dowan.

<sup>9</sup> Kwamune areb kuu yiib kangkon, yiibkareb mongkod daande weng id kandindeban ye wengbed dakmaniib kuu, karub maa kuu komarewa kere yiib weng id kandaneen? Dowan. Weng idiib dakmiwed id kandaniib. Weng id kandindeban ye wengbed dakmaniib kuu, aya nonga yaa dakmoon areb keraniib.

<sup>10</sup> Anam kuu okad kumundin keyaom kee weng maa maa yemoon dangoon, yi mimim kuyaom kuu ye idiibmo.

<sup>11</sup> Kwana kowe, karub maambéd dakmeen ye weng id kandokban keraniin kuu, ne kuu ye yaa owodman areb kerunaniine ye kangkon ne yaa kuu owodman areb keruwaneen.

<sup>12</sup> Kwamune areb kuu yiib kangkon kwani-maib. Yiib kuu kingkin kerekmen yaambéd Yari-man ye deme yaromkono munob bangkandi ye-man yaa dowakeniib kere nindorokiibbed kawok ande kamimaib. Yiib kwanimaib kowe, munob bangkandi yeman kuyaom kuu komo komo kuu anam andiwendan yi niindem aom aromni ye-man keroka kuyaambéd meeni darewoob kere kwane ambangkime.

<sup>13</sup> Keye dowad kee, kane kuu God yaromkono ibnenoko weng maambéd dakmoka, ari kuu ye kuu God yaromkono ibnewoko weng dakmaan ye id kedmengkanda ande kurikuri kamok.

<sup>14</sup> Kedi, ne kuu God yaromkono ibnewaneene weng maambéd kurikuri kamaniin kuu, ne in-amenbedban ne kingkiniib kumbedmo kurikuri kamaniin, amborom kuu ne inamen aom kuu id kandimokban kowe.

<sup>15</sup> Kowe, komo keraniin? Weng maambéd ne kingkiniib kurikuri keraniin kumban, ne wengbed ne inameniib kangkon kurikuri keraniin. Weng maambéd ne kingkiniib yook wingkaniin kumban, ne wengbed ne inameniib kangkon yook wingkaniin.

<sup>16</sup> Kwane, eb kuu weng maambéd eb kingkiniib God yaningko kankoone eso andaneeb kuu, ib-

nendindo no kurikuri kamiibdan kumaom kuu karub maa ye kuu komarewa kere id kande anam kwanok andaneen? Dowan.

<sup>17</sup> Eb eso andi kuu yiminmo kumban, id kandin-dodan yi niindem aom kuu ma aromnimokban.

<sup>18</sup> Ne kuu God yaa eso andaan, God yaromkono ibnewaane weng maambéd dakmimain kuu yemoonmo keraan, yiib korem arebban.

<sup>19</sup> Kumban kurikuri ambiwoom kuu, weng dukmen mana weng angkoyiib areb dakmaniine id kandaniib kuu inamen darewoob arimbed, weng maambéd weng doboob doboob dakmaniine id kandaibban ye inamen arebban.

<sup>20</sup> Angkodmia, dana yi inamen areb kuu korondime. Arewa yaa bongwanaib, kuyaa kuu dana embeng areb kere nonoon areb kerime. Kumban yiib inamen aom kuu amnime.

<sup>21</sup> Yariman God ye amob aombéd wongkoon kuu yembéd ke yedmoon kei.

“Weng maa maa ye nimakaruyiib oworan yi wengiib yaambéd  
nembéd nimakarub keyaa daandaniin.

Kwananiin kunéd, yi kuu ne weng wengambaraiibban.” andoon.

<sup>22</sup> Kwane kowe, God yaromkono ibnenoko weng maambéd dakmoka kukuu dud korokbi yeman, anam andiwendan yi dowadban anam andindodan yi dowad. Kumban God yaromkono ibnenoko profesi weng dakmoka kukuu anam andindodan yi dowadban anam andiwendan yi dowad.

<sup>23</sup> Kwane kowe, anam andiwendan korem mimyamo nedbenib yi yemoon kuu God yaromkono ibnendaneena weng maambéd

dakmaniib kuu, ibnendindo no kurikuri kamiibdan o anam andindo kumbed awudiriibdan kuu yi kuu wengamberekorib yiib kuu warudkidan andaniiwoo? Anamaa.

<sup>24</sup> Kumban, anam andindoman maa o ibnenindo no kurikuri kameenman maa kuu ye kuu awudaraneena yiib kuu God yaromkono ibnendaneena profesi weng dakmaniiwe wengambaraneen kuu, ye kuu weng korem kuyaambed eb kuu ambarakmi ye karub kii ande ye mimyob yaa wowaneen. Kwananeen kuu weng korem ku wengamboroon kumbed ye yaa wengyundaneene,

<sup>25</sup> ye mimyob aom bikdereboon kuu ben di- anmo keraneen. Kowe, ye kuu yiri bumangke God yaningko kankoone yedmaneen, “God kuu yiib yaa anam doreen kii!” andaneen.

### *Nekdane Ongme God Yaningko Kankooni*

<sup>26</sup> Kwane kowe, angkodmia, komo andanuub? Kwane, mimyamo menebe nedbibka, yiib korem mimim kuu maa kuu yook yeman keroko, maa kuu kedmengkandi yeman keroko, maa kuu Godbed korokbenoon ye wengiib keroko, maa kuu God yaromkono ibnenoona weng maambed dakmi ye wengiib keroko, maa kuu weng maambed dakmi ye weng ye id kedmengkandi ye wengiib keroko kamime. Korem ke ambangkaniib kei, anam andiwendan yi niindem aom aromni dowad kumbed kwane ambangkime.

<sup>27</sup> Kane ye kuu God yaromkono ibnenaneena weng maambed dakmaneen kuu yimin, nimakarub ayoob o ayoobmim kangkon yimin,

kumban ariyiibban. Kwananeen kuu karub maambed yi weng id kuu kedmengkandaneen kumbed yimin keraneen.

<sup>28</sup> Weng maambed dakmi ye weng id kedmengkandi ye karuwiibban keroka, weng maambed dakmandameen ye karub kuu iwari kere yekareb God yaamo dakmok.

<sup>29</sup> Kwane, profesidan ayoob o ayoobmimbed dakmaniib kumbed yimin keraneen. Kwane dakmibka yena kuu korobe wengambere daangkerekorib komo dakmiib kuu ongme andangkime.

<sup>30</sup> Kwane, profesiman maa dibiib kuyaa kuu Godbed korokbeni weng monoka, ibduruk dakmeenman kuu iwari keroka yaro dakmok.

<sup>31</sup> Kedi, profesidan korem kuu mimim dakmaniib kumbed nimakarub korem kedmengkandane kube ongkandaneen.

<sup>32</sup> Profesi weng dakmi ye kiwaan kuu profesidanbed oonimaib, kukuu yena yaa yi weng kebengkandi yemanban,

<sup>33</sup> amborom kuu God kuu yirinde baande kamime andi ye Godban, yewenubmo dobirime andi ye God kowe.

Godbed karadmo kerundoone kambong korem aom nedbe kurikuri kamimaibdan yi koobdande kwamimaib kwamune areb kuu,

<sup>34</sup> kurikuri ambiwoom kuu nima kuu iwari kerimamime. Amborom kuu nimambed kurikuri ambiwoombed dakmi kuu amob, karub yi dabderem yiri dobirime andoon, Moses ye amob aombed.

<sup>35</sup> Kwane, yi dowaken weng maa dowad kaamonande kamibka, ambiwoombed yi karub yaa

kaamondime. Amborom kuu wonongbed dakmanuun kuu karakiib kowe.

<sup>36</sup> Korindan, God ye weng kuu yuib yaambéd andowe ongmoonkob dee? O God ye weng kuu yuibbedmo kandiwen dee? Dowan!

<sup>37</sup> Kanembed ye kuu profesiman o Kingkin ye deme yaromkono munob kawoonman ande meenoka, nembed yuib yaa ke wongkaan kee anam kedi Yariman ye amob kii ande kaadkerok andid.

<sup>38</sup> Kumban ye kuu keyuib kee akmendandaneen kuu, ye yaa kangkon akmendandunaneen.

<sup>39</sup> Kwane kowe, nangkodmia, profesi weng dakmi ye deme yaa kuu nindorokiibbed dowakeniib kerime. Kwane, God yaromkono ibnenoona weng maambéd dakmi yaa kuu kebenaib.

<sup>40</sup> Kumban kurikuri ambiwoom kuu kamenabi korem kuu konomdangmo nekdane inamen ongmi ye yumbon yirimbed kerime.

## 15

### *Yesu Bobnoon Yirimbed Demboon Kuyaa Kangdommo Kerime*

<sup>1</sup> Angkodmia, nembed Yesu ye weng amun yuib yaa dakmaane wengambere kande awinenib kangdommo doriib. Kowe kibireb kee ne dowaken kuu kuye weng ye dowad yuib yaa monkona andid.

<sup>2</sup> Weng amun yuib yaa daandaan kumbed kamkonomo awine doberembaraniib kuu, weng amun keyaambéd yuib kuu bobni yaa burudande bindaneen. Kumban weng amun awinokban



keraniib kuu yiiib anam andi kuu idiibban keraneen.

<sup>3</sup> Kedi, korem burudandoon ye inamen kukui ande yedmewoone kandaan kuu yiiib yaa kangkon kondaan kuu kei, God Ye Weng Karadmo ye id kwamune arebmo kuu Keresu kuu nub ambarakmi are kirari dowad bobnoona,

<sup>4</sup> mangkiiwa, aronki ayoobmimiib dowan keroone demboon, God Ye Weng Karadmo ye id kwamune arebmo.

<sup>5</sup> Kwane, Pita yaa angkaderekore, ye karub wad ayoowiib yaa angkadoroon.

<sup>6</sup> Kwane kuye yoman kuu, nimakarub 500iib burudande arimbed yaa kwangkong aron mimo kuyaambed angkadoroon. Kuye angkadoroon-dan yemoon kuu wad doriib kumban yena kuu dukniwen.

<sup>7</sup> Kwanoone, ye kuu Yems yaa angkaderekore ye apasodan korem yaa angkadoroon.

<sup>8</sup> Kwane, yeenbon kuu ne yaa kangkong angkadoroon. Ne kuu awaraken dana woonemoon areb kwanoon,

<sup>9</sup> amborom kuu naningko kuu yirimo, apasodan yena arebban kowe. Kwane, nembed God yaa anam andiwendan yenbandaan kowe, naningko apasodan kumaom kowi kuu yiminban ande meenaan.

<sup>10</sup> Kumban, Godbed ye mimyob dowaken kabamoon keewoon kumbed ne kekamune doriin. Kwane, ye mimyob dowaken kabamoon keewoon kuu ne yaa idiibban kerindo, idiib keroon. Kowe, ne kuu apasodan yena burudande yobdood kai ambangkaan, kumban neka naromkonombedban, God ye mimyob dowaken

kabamoon keendi ne niindem aom angkeen kumbed kwane ambangkaan.

<sup>11</sup> Kumban weng amun kuu nembed kanyare dakmaan o apasodan yenambed kanyare dakmiwen kuu ibmo, keye weng kee yi yoom ne yoombed kwane daandimaub, kwane keye weng keyaa yiibbed kwane anam andiwen.

### *Dukniwendan Ben Dembaneen*

<sup>12</sup> Keresu bobnoon yirimbed nen demboon ande daanduwen kowe, yiib yena komarewa kere dukniwendan kuu ben dembaanban ande dakmiib?

<sup>13</sup> Kumban bobni yiri ben dembimokban karen, Keresu kangkon nen dembindo keroon karen.

<sup>14</sup> Kwane, Keresu kuu nen dembindo karen, nub ye weng kan yare dakmuub kuu idiibban keroone yiib anam andi kwangkong idiibban keroon karen.

<sup>15</sup> Kumbedmomban, Keresu kuu nen dembindo karen, ari kuu God ye dowad dudi weng dakmuwen karen, amborom kuu Keresu bobnoon yirimbed Godbed nen demboon kii ande korokbenduwen kowe. Kumban dukniwendan kuu ben dembaanban kuu anam keroon karen, Keresu kuu nen dembindo karen.

<sup>16</sup> Amborom kuu dukniwendan kuu ben dembaanban kuu anam keroon karen, Keresu ye kangkon nen dembindo kuu anam keroon karen.

<sup>17</sup> Kwane, Keresu kuu nen dembindo karen, yiib anam andi kuu idiibban keroone yiib kuu korondindo ambarakmi ye niindem aom doriawe

<sup>18</sup> kane kane yi kuu Keresu ye niindem aombed dukniwendan kwangkong korem bikne downan keruwen karen.

<sup>19</sup> Kwane, nub kuu Ewen ari dobaraubban ande okad kiri dobiri ye dowadmo Keresu kuu anam nub yaa awandaneen ande meenanuub kuu, nub kuu ambokda yoo andi yeman keranuub, yena korem arebban.

<sup>20</sup> Kumban, anam kuu Keresu kuu bobnoon yir-imbéd nen demboon kii. Ye kuu dukniwendan korem yi dowad yedin nen demboon.

<sup>21</sup> Kedi, karub mimo yaambéd bobni kuu kanmonoon kowe, dukniwendan ben dembi kangkon karub maa yaambéd kanmonoon.

<sup>22</sup> Kedi, Adam yaambéd nimakarub korem dukni yeman keriwén kwamune areb kuu, Keresu yaambéd nimakarub korem wadkeri kandi yeman keraniib.

<sup>23</sup> Kumban Godbéd yi dowad aron kingkoon arimbedmo kwamaneen. Keresu yedin nen demboon kumbéd Keresu ika mananeen yaron arimbed ye nimaya karuwa ben dembaneen.

<sup>24</sup> Kwananeena yimin wandaneen. Kuye aron arimbed Keresumbéd ooniwendaniib korok korokiib aromkonodaniib korem yi aromkono monmarekore ye oonimbon kuu Ambe God ye dingki ari kowaneen.

<sup>25</sup> Kedi, Yesu kuu no kwane oonaneene wene Godbéd ye bondan korem kuyiib kuu Yesu ye dabderem yiri ben nongkobaneen.

<sup>26</sup> Kwane, bonman yeenbon monmaraneen kuu bobni.

<sup>27</sup> Amborom kuu God Ye Weng aombéd yedmoon kuu kei, “Yembéd komo komo korem kuu ben ye dabderem yiri nongkoboón.” andoon. Kowe, “komo komo korem kuu ben ye dabderem yiri nongkoboón.” ande yedmoon kuu God yeyi-

ibban, amborom kuu yembed komo komo korem kuu Keresu ye dabderem yiri nongkoboan kowe.

<sup>28</sup> Kwane, keyiib kee yembed ambangke dowan keraneen kuu, Mingki ye dabderem yiri komo komo korem nongkoboan ye God kumbed Mingki kuu nen ye dabderem yiri kowaneen kowe, God kuu komo komo korem ooni ye God keraneen.

<sup>29</sup> Kwane kowe, dukniwendan ben dembaanban kuu anam keraneen kuu, kane kane yi kuu dukniwendan yi dowad baptais keriwendan kuu komo kamaniib? Dukniwendan ben dembaanban keraneen kuu komande yena kuu dukniwendan yi dowad baptais keriwendan?

<sup>30</sup> Ma, nub kude? Dukniwendan ben dembaanban kuu anam keraneen kuu, komandenuwed nubka aron korem aom kuu arudbon aom dewinimaub?

<sup>31</sup> Angkodmia, dukniwendan kuu ben dembaneen kowe, bobni ye arud kuu aron mimim korem kirimonimain kii! Nub Yariman Yesu Keresu yaambad yiib dowad kerengkan kamimain kumbed kwanandaan kui.

<sup>32</sup> Efesus aombad karub yena arud ye dingkan areb kerenib ne yoom nangbuwen kuu, okad kiri dobiri ye dowadmo keraneen kuu id ma angkimbaranban. Dukniwendan kuu ben dembimokban keroka,

“Awari duknanuub kowe,  
animana oka kuyaamo meene anem.”

ande kamem.

<sup>33</sup> Korondaiwe kuye weng dakmimaibdanbed yiib ben kimyen wanaib, anam kuu weng kei, “Angkodmia arewa kuu yiib inamen amun amun ben nengkidme arewa kerundimaib.”

<sup>34</sup> Kowe, yiib inamen aom angkemoon areb kuu dembime, ambarakmi yaa korondime. Kwanandaan amborom kuu yiib yena kuu God yaa nonoon keriwen kowe, yiib kuu karak kandi yeman.

*Ben Dembaneen Kuu Kingkinmomban Id Yeka Mamaayib Dembanuub*

<sup>35</sup> Kumban karub maambed kekane yedmaneen, “Komarewa kere dukniwendan kuu ben dembaneen? Yi id kuu komarewa areb kandaniiib?” andaneen.

<sup>36</sup> Kukuu weng inameniibban ai! Yiib komo kibingkimaib kuu bobnaane, kumbed wad dembimaib kui.

<sup>37</sup> Yiib kuu kab kibingkimaib kuu idbedban yi id yob kab kumbed kibingkimaib, yakom kwamune o kab yena yobbed kui.

<sup>38</sup> Yi id komo areb kerandameen kuu yeka Godbed kwane nekwimaan, ayob kane kuu kwane kuye id arebmo id kowimaan.

<sup>39</sup> Id mimim kuu yeka yeka, ibmomban. Nimakarub yi id kuu yika maa, dingkan yi id kuu yika maa, ayari on yi id kuu yika maa, okyiri oon yi id kuu yika maaaa.

<sup>40</sup> Kwamune areb kuu Ewen aom ye id kuu yika, okad yiri ye id kuu yika. Kumban Ewen aom ye id kuyi manimanandeb kuu yika, okad yiri ye id kuyi manimanandeb kuu yika.

<sup>41</sup> Aron yu manimanandeb kuu maaaa, wood yu manimanandeb kwangkon maaaa, mindong yi manimanandeb kwangkon maaaa, kwane mindong mimim yi manimanandeb kuu yeka yeka keriwen.

<sup>42</sup> Kowe, dukniwendan ben dembaneen kuu kwana arebmo keraniib. Kibikee yi id kuu bobnaneen yeman ye id kumban, okad yiri kibingke-moon areb mangkaniib kuu ma bobnaanban yeman dembaneen.

<sup>43</sup> Kibikee yi id kuu deende arewa keru yeman ye id kumban, okad yiri mangkaniib kuu manimanandeb yeman dembaneen. Kibikee yi id kuu wuud keru yeman ye id kumban, okad yiri mangkaniib kuu aromkonomo yeman dembaneen.

<sup>44</sup> Kibikee yi id kuu okad yiri yeman ye id kumban, okad yiri mangkaniib kuu kingkin ye kerekmen yeman dembaneen.

Okad yiri ye id kuyiib kowe, kingkin ye kerekmen yeman ye id kangkon kuyiib.

<sup>45</sup> God Ye Weng aombed kekamune wongkoon, “Ibduruk ongmoonman Adam kuu inum konoone wad doboroon.” andoon. Kumban Adam Yeenbon kuu Wadkeru Koni ye Kingkin keroon.

<sup>46</sup> Kumban kingkin ye kerekmen yeman kuu ibduruk minindo, okad yiri yeman kumbed ibduruk monoone amaanbed kingkin ye kerekmen yeman kuu monoone.

<sup>47</sup> Karub ibduruk ongmoonman Adam kuu okadbed aandune ongmoon. Kwane, Adam ayoob andi kuu Ewen arimbed monoone.

<sup>48</sup> Okadbed aandune ongmoonman kwamune areb kuu okad yiridan korem yi kangkon, yi id kuu ye id arebmo. Kwane, Ewen arimbed monoone-man kwamune areb kuu Ewen ari wananiibdan korem yi kangkon, yi id kuu ye id arebmo keraneen.

<sup>49</sup> Okadbed aandune ongmoonman ye kuru

areb kanduwen kwamune areb kuu, nub kuu Ewen arimbed monoonman ye kuru areb kandanuub.

<sup>50</sup> Angkodmia, yiib yaa ke yedmendaan kei. Okad yiri ye idiib kuu God ye oonimbon aom dohiri kuu yiminban. Kwane, bobnaneen yeman kuu bobnindeban yeman ye yumbon kandi kangkon yiminban.

<sup>51</sup> Wengambirime. Biknimbon kuu nembed ke yedmandamaan kei. Nub kuristendan korem kuu bobnaubban nub yenamo, kumban nub korem kuu ben amonombaneen.

<sup>52</sup> Kwananeen kuu imak yuremoon areb, indob imbune waremoon areb, kirodmo keraneen. Kibi yeenbon baandaneena kwananeen. Kedi, kibi baandaneena, dukniwendan kuu ben dembe amonombaneena bobnindeban yeman keraniwe, nub kangkon kwane ben amonombaneen kii.

<sup>53</sup> Amborom kuu bobnaneen yeman kuu no amonombe bobnindeban yeman keraneene, kwane deendaneen yeman kuu no amonombe deendindeban yeman keraneen kowe.

<sup>54</sup> Bobnaneen yeman kuu no amonombe bobnindeban yeman keraneene, kwane deendaneen yeman kuu no amonombe deendindeban yeman keraneen yaron arimbed, God Ye Weng aombed wongkoon kuu “Bobni kuu dowan, Godbed korem burudande doroon kii!” andoon kuu anam id keraneen.

<sup>55</sup> “Bobnimbed nub yaa burudande doroon kuu dowan kii!  
Bobnimbed yewed kondi yaromkono kangkon dowan kii!”

<sup>56</sup> Bobnimbed yewed kondi yaromkono kuu ambarakmi yaambéd monoon. Kwane, ambarakmimbed burudande dori yaromkono kuu God ye amob domabangki kuyaambéd monoon.

<sup>57</sup> Godbed nub Yariman Yesu Keresu yaambéd bobni yaa burudande doroon, nub dowad. Kowe, God yaa kube eso andem!

<sup>58</sup> Kwana kowe, mimyob dowaken keendimain ye angkodmia, kangdommo doberembirime. Korondaiwe, komombéd ben mangdobaan andid. Aron mimim korem Yariman ye deme yaa yiyib inamen kumundinmoyiyib awinimamime. Amborom kuu yiyib yiyibkaad kui Yariman ye deme ambangkimaib kuu idiibban keriyemanban, idiib kerimaan kowe.

## 16

### *Kubiyiyib Od Kondi Ye Kerekmen*

<sup>1</sup> God ye nimakarub yi dowad kubiyiyib od kondi ye kerekmen kuu Galasia aom anam andiwendan yaa nembéd daandaan kwamune areb kamime. Yi yaa kwanandaan kuu kei.

<sup>2</sup> Arimingku korem ye aron ibduruk ari kuu yiyib mimim kuu od komoyiyib awudirimaun kuu kuyaambéd andokbe ben nongkobime. Kwananiib kuu ne mananiin kuu od benmene nongkobi ye kerekmeniib keraubban.

<sup>3</sup> Kwane wene ne mananiin kuu yiyibéd karub keyiyib kee yimin kii ande kingkibko, yi dowad kaadkeri weng ye kerekiiib wongkako, yiyibéd kubiyiyib od kondi yeman yi dingki ari kowenib Yerusalem yaa ben yurime.



<sup>4</sup> Kwane, meendobaniine ne yoom wini kuu yimin keraneenbed kuu, ne yaa daboknaniuwe wananuub.

*Pool Ye Wini Dowad Korindan Yaa Kaamondo*

<sup>5</sup> Kwane, ne kuu Masedonia ambibkin aom wananiin kowe, kuyaomdin wenekori, yiiwiib yaa mananiin.

<sup>6</sup> Mok yiib yoom aron dukmen areb dobaraniin dee amaron ye wood ayoobmimiib kuu dobaraniin dee. Kwanako, yiib kunaya domonde wananiin yaa kuu yiiwiib awawime andid.

<sup>7</sup> Yiib yaa araben wedmende burudandi ye owod kuu ne dowakenban, Yariman ye dowaken keraneen kuu aron yenayiiib yiib yoom doberem ande meenaan.

<sup>8</sup> Kumban ne kuu Efesus aombed doriin. Kwane dobaraniine wene Pentikos yaron keranuun,

<sup>9</sup> amborom kuu idiib deme ambangki ye ambongko kuu ne yaa nandoon kowe. Kwane kuyaa kuu yemoon yenambed ne yaa manmo keruwen kowe.

<sup>10</sup> Kwane, Timoti kuu yiib yaa monoka, ongme angkodmene keenombirime, yiib yoom kowe ye kuu ma uniyiibbanbed doborok. Amborom kuu ye kuu Yariman ye deme ambangkan yareen, nembed ambangkain areb kwane.

<sup>11</sup> Karub maa kanembed Timoti ye weng kuu ma wunekaraan andid. Yiib kuu kubimbed domonenibko yewenubmoyiib kwane yaro neyiib yaa ika monok. Ne kuu kuristen angkodmia yena yoom kere monok ande meedmiin.

<sup>12</sup> Kwane, nub angkodmi maa Apolos kuu, nembed naawonmo nangkane yedmenaana kuu angkodmia yiiwiib yaa miniwendan yoom winime andaan kumban dowakeniibban keroon. Kumban aroniib keraneen kuu wananeen.

<sup>13</sup> Ongme kerekime, anam andi yaa kangdommo dobirime, eeri ye nimakarub kerime, yiib niindem aom aromnime.

<sup>14</sup> Komo komo kamibka mimyob dowakenbed ambangkime.

<sup>15</sup> Yiibkaadkeriwen, yiib ambibkin Akaiya aom Stefanos yoom yambiwoom doriibdan yoom kuu yidin anam andiwen. Kwane, yi kuu yikareb Godbed karadmo kerundoondan awandi ye deme awini yaamo doriib. Angkodmia, nembed yiib yaa ke nangkande yedmandamaan kei.

<sup>16</sup> Yiibka kankubune kwamunedan yi dabderem yiri dobirime, kane kane Yesu ye demedan yaa daboknenib anammo ambangkimaibdan yi dabderem yiri kangkon kwane dobirime.

<sup>17</sup> Kwane, Stefanos yoom Footunatus yoom Akaikus yoom neyiib yaa miniwenkob kubaan, amborom kuu yiib kuu ne yoom dobirindo kumban yi kuu yiib yaambed miniwen kowe.

<sup>18</sup> Yi miniwen kumbed ne yaa kubi kawiwon, yiib yaa kangkon. Kwamunedan yi aningko kuu arimbed kankoonime.

### *Kubi Weng Yeenbon*

<sup>19</sup> Esia ambibkin aom kambong kambong aom nedbe kurikuri kamimaibdanbed yiib yaa kubendi weng keendiib kii. Akwila yoom Prisila yoombed kubendi weng yi mimyob

yaambéd yíib yaa keendiib, Yariman yaningko yaambéd. Kwane yi ambiwoombéd nedbe kurikuri kamimaibdan kangkon kubendi weng keendiib.

<sup>20</sup> Kuristen angkodmia korem keyaambéd kubendi weng yíib yaa keendiib kii. Yíib kuu marin marin karadmo kiwaanbed mandamuk konoon mandamuk konoon kame kubendime.

<sup>21</sup> Ne kerek wongkoonmanbedban, Pool nembed kubi weng kee ne dingkimbed yíib yaa wongke keendaan.

<sup>22</sup> Karub kanembed Yariman yaa mimyob dowaken keendokban keroka ye ari butun kerok.

O Yariman, mene!

<sup>23</sup> Yariman Yesu ye mimyob dowaken kabamoon kondoon kuu yíib yaa kerok.

<sup>24</sup> Yesu Keresu yaningko yaambéd yíib korem yaa kuu ne mimyob kowaan. Anam kwanok.

**Buk Baibel long tokples Yongkom  
Genesis, Psalms, and The New Testament in the  
Yongkom Language (also called the Yonggom  
language) of Papua New Guinea**

copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea

Language: Yongkom

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

---

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

b3f9b0a2-8cdb-5470-8e3c-8250231eee99